

LA TRANSICIÓ A LA VIDA ADULTA DELS MENORS MIGRANTS NO ACOMPANYATS

TREBALL FINAL DE GRAU
GRAU EN TREBALL SOCIAL

AUTORA: Natàlia Hereu Cullell

TUTOR: Jordi Sabater i García

DATA D'ENTREGA: 20 de Maig del 2021

Curs 2020/2021

Universitat Ramon Llull – Facultat
d'Educació Social i Treball Social Pere
Tarrés

LA TRANSICIÓ A LA VIDA ADULTA DELS MENORS MIGRANTS NO ACOMPANYATS

RESUM

Han passat més de dues dècades d'ençà que va aparèixer el fenomen de la immigració infantil a Espanya, on es va veure multiplicada l'arribada d'infants, adolescents i joves migrants sense referents familiars. Tot i que les estadístiques mostren que hi ha hagut un descens de la immigració els últims tres anys (2017-2020), l'arribada d'aquests Menors Migrants No Acompanyats (MMNA) ha suposat un nou repte per al sistema de protecció al qual s'ha hagut de donar resposta per cobrir les necessitats que presenten els menors. Un dels aspectes sovint oblidats és considerar què passa amb els joves un cop assoleixen la majoria d'edat, l'edat en què inicien una nova etapa partint d'un triple risc en el camí cap a l'exclusió social. Aquests es troben en una triple vulnerabilitat: joves, ex-tutelats i estrangers. L'objecte d'estudi d'aquest treball és, per una banda, conèixer la realitat dels MMNA a Catalunya en el seu procés de transició a la vida adulta i, per l'altra, conèixer la tasca del Treballador Social dins aquest àmbit.

Paraules clau: Menors Migrants No Acompanyats, MMNA, transició a la vida adulta, autonomia, treball social

RESUMEN

Han pasado más de dos décadas desde que apareció el fenómeno de la inmigración infantil en España, donde se vio multiplicada la llegada de niños, adolescentes y jóvenes migrantes sin referentes familiares. Aunque las estadísticas muestran que ha habido un descenso de la inmigración en los últimos tres años (2017-2020), la llegada de estos Menores Migrantes No Acompañados (MMNA) ha supuesto un nuevo reto para el sistema de protección al que han tenido que dar respuesta para cubrir las necesidades que presentan los menores. Uno de los aspectos a menudo olvidados es considerar qué pasa con los jóvenes una vez alcanzan la mayoría de edad, la edad en que inician una nueva etapa partiendo de un triple riesgo en el que camino hacia la exclusión social. Estos se encuentran en una triple vulnerabilidad: jóvenes, ex-tutelados y extranjeros. El objeto de estudio de este trabajo es, por un lado, conocer la realidad de los MMNA en Cataluña en su proceso de transición a la vida adulta y, por otro, conocer la labor del Trabajador Social dentro de este ámbito.

Palabras clave: Menores Migrantes No Acompañados, MMNA, transición a la vida adulta, autonomía, trabajo social.

ABSTRACT

More than two decades have now passed since children's immigration phenomenon emerged in Spain, when the arrival of children, teens and young people without family references was multiplied. Albeit statistics reveal a decrease in immigration in the last three years (2017-2020), the arrival of these Unaccompanied Minors Migrants (UMMs) has represented a new challenge for the protection system which has had to provide responses for covering the basic needs of the minors. One of the often forgotten issues is the lack of consideration of what does occur to youths once they reach the adulthood, when they begin a new period starting from a triple risk along the way to social exclusion. These face a triple vulnerability: youth, ex-ward and foreign. The investigation aim of the project is, on the one hand, to understand the UMM's reality in Catalonia in their process of transition to adult life and, on the other, to learn the duties of the Social Worker in this area.

Key words: Unaccompanied Minors Migrants, UMMs, transition to adult life, autonomy, social work

AGRAÏMENTS

A tots els professionals que han col·laborat en la realització del treball, per la seva predisposició, paciència i generositat a l'hora de compartir les seves experiències i reflexions, les quals aporten sentit a aquest treball.

A en Jordi Sabater, tutor d'aquest Treball Final de Grau, pel suport, comprensió, confiança i tranquil·litat que m'ha transmès durant aquests mesos.

I finalment a tots aquells que m'envolten, que gràcies a ells no s'hagués pogut tirar endavant, per donar-me força i ànims per aconseguir el que volia.

“En cada nen hi ha un gran potencial però no tots tenen l'oportunitat de desenvolupar-lo. Les vides, les veus i els somnis de tots ells s'han de defensar. Costi el que costi”.

Save The Children (1990)

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	5
1. MARC TEÒRIC.....	6
1.1. NOVES MIGRACIONS INTERNACIONALS: SITUACIÓ I POLÍTICA.....	6
1.2. DIFERENCIACIÓ DE CONCEPTES	8
1.3. INFANTS I JOVES MIGRANTS NO ACOMAPNYATS.....	10
2. SITUACIÓ ACTUAL.....	14
2.1. REALITAT DELS MENORS MIGRATS NO ACOMPANYATS A L'ESTAT ESPANYOL	14
2.2. MARC LEGAL.....	20
2.2.1. Legislació Internacional.....	20
2.2.2. Legislació Europea.....	21
2.2.3. Legislació Espanyola	23
2.2.4. Legislació Autònòmica: Catalunya.....	25
2.3. SITUACIÓ DELS RECURSOS PER LA TRANSICIÓ A LA VIDA ADULTA.....	27
2.4. EL PAPER DEL TREBALLADOR SOCIAL.....	36
3. CONCLUSIONS.....	38
4. BIBLIOGRAFIA	40
5. LEGISLACIÓ.....	45

ÍNDEX DE TAULES

Taula 1 - Arribada de MMNA en pasteres o embarcacions similars a Espanya	17
Taula 2 - Evolució d'arribades de MMNA a Catalunya entre els anys 2009 - 2020	18
Taula 3 - Edat d'arribada dels MMNA a Catalunya	18
Taula 4 - Procedències dels MMNA a Catalunya.....	19
Taula 5 - MMNA segons sexe a Catalunya	19
Taula 6 - Percentatge de MMNA acollits per la DGAIA.....	20
Taula 7 - Serveis de protecció específics a Catalunya per a MMNA	34

INTRODUCCIÓ

Els infants i adolescents són subjectes de dret i estan considerats d'importància prioritària per la societat en general, raó per la que han de ser protegits i cuidats, preservant, així, la seva salut física, social i psicològica.

Quan parlem d'infants, adolescents i joves migrants sense referents familiars, parlem d'un col·lectiu on tots tenen en comú una cosa, han emigrat sense un adult referent a un altre país. Molts, abans d'emprendre el seu procés migratori, marxen amb unes expectatives que es trunquen un cop arriben al país de destí, on es troben amb la dura realitat d'aconseguir la documentació que els acrediti treballar per tal de poder millorar la seva situació tant personal com familiar. No hem d'oblidar que és un col·lectiu heterogeni, amb realitats i situacions diferents.

Els infants i adolescents migrants sense referents familiars són un fet relativament recent, han passat més de dues dècades d'ençà va aparèixer aquest fenomen al nostre territori i quan la nostra societat va prendre consciència de l'existència d'aquest infants i joves que arribaven al nostre territori sense cap referent adult i indocumentats.

Què passa un cop compleixen la majoria d'edat? Què els depararà?, on d'un dia a l'altre passen de ser tutelats per la Direcció General d'Infància i Adolescència (DGAIA) a no ser-ho, a ser adults, on hauran d'afrontar una vida autònoma en un territori amb recursos que podríem dir són limitats.

L'interès per a conèixer aquesta situació i comprendre el fenomen en tota la seva globalitat, a què s'enfronten un cop s'aproxima aquesta transició a la vida adulta, va motivar la recerca per a realitzar un aprofundiment teòric. Així, a través de les lectures de bibliografia sobre la temàtica i la realització de dos entrevistes a treballadores socials de diferents serveis per a MMNA; Servei de Protecció d'Emergència (SPE) i Servei de Primera Acollida i Atenció Integral (SPAAI), i una tercera entrevista al Director del Projecte "Sostre 360" d'Arenys de Mar s'ha pogut realitzar el treball. Aquestes entrevistes, han estat elegides per conèixer els recursos existents per treballar l'emancipació d'aquests joves i conèixer quin és el paper que juga el treballador social en aquest àmbit.

A continuació, en aquest treball es podrà trobar un estat de la qüestió sobre les noves migracions internacionals; la seva situació i política i les definicions dels conceptes de migrant, immigrant,

refugiat i estranger. I, ja entrant en el tema dels infants, adolescents i joves migrants sense referents familiars, trobarem l'evolució, les terminologies utilitzades per a referir-se a aquests joves, quines lleis emparen al col·lectiu, la situació actual i serveis existents als que poden acollir-se un cop arriben i als que poden tenir accés per aquesta transició a la vida adulta. Per acabar, conèixer quin és el paper del treballador social en aquest àmbit, quines tasques duu a terme en els centres i quines responsabilitats adquireix davant la vida aquest joves.

1. MARC TEÒRIC

1.1. NOVES MIGRACIONS INTERNACIONALS: SITUACIÓ I POLÍTICA

La migració internacional és part d'una revolució transnacional, entenent-ho com una fet de manera simultània afecta a més d'una nació, i està re-conformant les societats i la política en tot el planeta. Des dels anys 80, els estats del sud d'Europa com Gràcia, Itàlia i Espanya, que durant tants anys havien estat zones d'emigració van passar a convertir-se en àrees d'immigració, és a dir, han passat de ser proveïdors d'emigrants de la zona central a ser receptors d'immigrants procedents d'Àfrica (Castles, 2004, p.18; Goig, 2017, p.88).

Pel que fa als processos migratoris, l'Europa del segle XX ha passat per tres etapes. La primera, caracteritzada per una pèrdua de població per l'emigració transoceànica iniciada durant la segona meitat del segle XIX i que va mantenir-se en xifres elevades fins la Primera Guerra Mundial. Una segona etapa de redistribució de població degut a les migracions forçoses del període d'entreguerres i el final de la Segona Guerra Mundial (entre 1920 i 1950). I, per últim, una tercera, durant la segona meitat del segle XX on se solapen dos fenòmens: un de redistribució de població degut a migracions voluntàries i un segona de la immigració intercontinental relacionat amb la descolonització, els problemes econòmics del continent africà i el procés de globalització mundial.

Entrant al segle XXI, Europa ha experimentat una nova realitat migratòria, la major crisi migratòria i humanitària després de la Segona Guerra Mundial. Aquesta crisi, també coneguda coma crisi *Migratòria del Mediterrani* o *Crisi dels Refugiats*, és una situació humanitària crítica que es va aguditzar a l'any 2015 per el gran increment del flux descontrolat de refugiats, sol·licitants d'asil, emigrants econòmics i altres migrants en condició de vulnerabilitat, com per exemple els menors migrants no acompanyats, que en conjunt comparteixen vies de desplaçament irregular cap a països de la UE a través de perilloses travessies pel Mediterrani i

el sud-est d'Europa, procedents de països d'Orient Mitjà, Àfrica, els Balcans Occidentals i l'Àsia del Sud (Goig, 2017, p.73).

Les migracions internacionals, segons Zuñiga (2005), han de ser abordades com un fenomen global en dos sentits. Per una banda, es produeixen i són afavorides pel context de la globalització. Si bé les migracions han acompanyat a l'ésser humà al llarg de la història, l'actual configuració global del món proporciona noves característiques i dimensions. Les condicions adverses en l'àmbit polític, econòmic, social i cultural, unit a la recerca d'un futur millor, sempre estan darrera els fluxos migratoris. En l'actual context en que es produeixen, les migracions internacionals són majoritàriament resultat de les fortes desigualtats en termes de desenvolupament i poder entre països. Els fluxos migratoris procedents de països menys desenvolupats emergeixen com a conseqüència de la dependència econòmica, política, comercial, tecnològica i, inclús, cultural en relació als països desenvolupats.

Per altra banda, Goig comenta que la migració es veu influenciada per una combinació de factors econòmics, polítics i socials, tant en el país d'origen de l'emigrant (el que serien els factors d'incitació) com en el país d'acollida (el factors d'atracció), i la relativa prosperitat econòmica i estabilitat política de la UE han exercit un efecte d'atracció considerable sobre els immigrants. Zuñiga argumenta que el fenomen de la immigració requereix ser abordat de manera global, donat que els seus efectes són multidimensionals. La migració, és una acció col·lectiva, que té un impacte tant a la societat d'origen com a la d'acollida en tres dimensions (p. 7-8):

- Econòmica: ja sigui des del rebuig (els immigrants redueixen les oportunitats laborals de la població local) i des de l'acceptació (la immigració és acceptada perquè suposa ma d'obra barata, ocupa llocs del mercat rebutjats per la població local i ajuda a finançar el sistema de seguretat social).
- Social: en les societats receptores la qüestió es planteja en termes educatius i de convivència entre la població immigrant i la local. La interculturalitat, entesa com la convivència pacífica d'ambdós col·lectius, és una de les preocupacions per el sector educatiu i per les autoritats.
- Jurídica: suscita interrogants en relació als drets humans. Si bé existeixen acords en les societats sobre el caràcter universal de valors com els drets humans, la justícia o la democràcia, dita universalitat es veu qüestionada en la pràctica quan es debat sobre els subjectes beneficiaris. De fet, la situació actual del col·lectiu immigrant pot ser propici per a la violació dels seus drets.

Els trets generals de la política migratòria comunitària, segons Poncela (2020), inclouen; mesures de control de les fronteres exteriors, normativa per a la resolució de les sol·licituds d'asil, així com l'establiment de diàleg i cooperació amb els països d'origen i de transit, buscant, d'aquesta manera, una gestió de la immigració més coherent i eficaç. Totes aquestes mesures van encaminades a desenvolupar un pla integral que serveixi per afrontar la problemàtica de la immigració il·legal, fent front a les causes profundes, des dels conflictes armats, a la pobresa o el canvi climàtic.

La UE està responent a la major crisi migratòria de la seva història, tant d'immigrants com de refugiats aixecant murs, instal·lant centres d'internament massius, deportacions massives, retallant els drets i les llibertats, mesures que poden tenir un efecte devastador sobre persones i grups vulnerables, tant en aspectes econòmics, com familiars, socials i de solidaritat.

El discurs europeu davant el fenomen migratori s'ha anat endurint a mesura que s'han anat multiplicant les arribades. La xenofòbia comença a calar a la població europea.

1.2. DIFERENCIACIÓ DE CONCEPTES

És important definir conceptes estretament relacionats amb el tema. A continuació es farà una breu definició de migrant, immigrant, refugiat i estranger.

L'Organització Internacional per les Migracions (OIM) entén el concepte de **Migrant** com:

“És un terme genèric no definit en el dret internacional que, per ús comú, designa a tota persona que es trasllada fora del seu lloc de residència habitual, ja sigui dins d'un país o a través d'una frontera internacional, de manera temporal o permanent, i per diverses raons” (2019, p. 132).

A nivell internacional no existeix una definició universalment acceptada de migrant. Aquest terme, es basa en dos enfocaments: un, l'“inclusivista”, aplicat per la OIM i altres organismes on migrant és considerat un terme genèric que aglutina totes les formes de moviment, i l'altre enfocament, el “residualista”, que exclou del terme migrant a aquelles persones que fugen de les guerres o de la persecució.

El Director General de la OIM, William L. Swing, va resumir la relació entre refugiat i migrant com: “tots els refugiats són migrants, però no tots els migrants són refugiats”. (Carling, s.f.)

Pel que fa al concepte de **Refugiat**, la Convenció de Ginebra de 1951 va aprovar l'“Estatut dels Refugiats”, en la qual s'establien els drets fonamentals i el reconeixement internacional dels refugiats. Aquest, els definia de la següent manera:

“Un refugiat és aquell que degut a fundats temors a ser perseguir per motius de raça, religió, nacionalitat, pertinença a un determinat grup social o opinions polítiques, es trobi fora del país de la seva nacionalitat i no pugui, o a causa dels temors esmentats, no vulgui acollir-se a la protecció del seu país; o que mancant de nacionalitat i trobant-se, a conseqüència de dits esdeveniments fora del país on abans tenia la seva residència habitual, no pugui o, a causa de esmentats temors, no vulgui retornar”. (ANCUR, p.2)

Quan a **Immigrant**, la OIM el defineix des de la perspectiva del país d'arribada com:

“La persona que es trasllada un país diferent al de la seva nacionalitat o de residència habitual, de manera que el país de destí es converteix en el seu nou país de residència habitual” (2019, p.103)

Aquesta definició es va agafar i adaptar de la descripció de “migrant de llarg termini” del departament d'Assumptes Econòmics i Socials de les Nacions Unides (1999) on mencionava que tota persona que es trasllada, per un període d'almenys d'un any a un país diferent d'aquell en el que té la seva residència habitual, de manera que el país de destí es converteix efectivament en el seu nou país de residència habitual. Des de la perspectiva del país d'origen, serà un migrant per llarg termini, i des del país d'arribada com un immigrant de llarg termini.

Per últim, caldria, també, definir el concepte d'**Estranger**. La Llei Orgànica 4/2000, de 11 de gener, sobre els drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, en l'Article 1 diu que es consideren estrangers als que no tinguin la nacionalitat espanyola.

La diferència entre nacionals i estrangers radica en la tinença i el gaudi de certs drets. Corresponen al ciutadà espanyol la totalitat dels drets i llibertats fonamentals recollits al Títol I de la Constitució Espanyola. En l'Article 3 de la Llei d'Estrangeria ens diu que els drets concedits per la llei s'exerceixen d'igual condició que els espanyols, tot i que en molts casos, sobretot en casos de drets prestacionals i laborals, s'exigeix la situació de residència i en altres en concret la residència permanent. Hi ha drets on el seu reconeixement ve directament expressat pels nacionals, és el que succeeix amb el dret a participació política.

Tant els estrangers en situació d'estància com en situació de residència gaudeixen de les llibertats de reunió, manifestació i d'associació. El dret a accedir al treball queda reservat per als

residents, així, s'haurà d'obtenir el permís de treball i de residència. També, tot estranger que es trobi a territori espanyol, i per tant a aquells que es trobin en situació d'estància, tenen dret a la assistència sanitària. Pel que fa l'educació bàsica, gratuïta i obligatòria es reconeix als estrangers menors de divuit anys, amb independència de la seva situació, en canvi, el dret a l'educació no obligatòria s'atribueix només als residents.

Així doncs, els estrangers a Espanya gaudeixen en condicions d'igualtat als espanyols d'aquells drets fonamentals que pretereixen a la persona i que resulten imprescindibles per a garantir la dignitat humana.

Ruiz de Lobera (2004), reflexiona sobre els termes d'immigrant i estranger. A l'analitzar la caracterització de l'immigrant descobrim la complexitat que es troba aquest terme. L'immigrant és un subjecte construït socialment i fragmentat institucionalment, i com hem mencionat anteriorment, d'ell se n'ocupa la llei d'estrangeria. Quan parlem d'immigrant i estranger es parla com a paraules sinònimes, quan, en realitat tenen un significat molt diferent. La noció de migrar al·ludeix a un canvi de residència, és un concepte demogràfic i no refereix a altres consideracions polítiques, econòmiques o jurídiques. L'estranger, en canvi, és un terme jurídic. Un immigrant és algú que ha decidit re-ubicar-se en un país però que prové d'un altre. Un immigrant pot ser o no estranger. Per exemple, si un immigrant ha rebut la ciutadania, deixa de ser estranger.

Pel que fa a les dades d'estrangers i immigrants provenen de fonts estadístiques diferents. En quant a immigrants, es troben en els registres municipals, els empadronaments, que s'elaboren des dels Ajuntaments. Els immigrants en una població són totes aquelles persones noves inscrites en el padró, persones que han immigrat en un any concret. En canvi, les dades d'estrangers s'obtenen i s'elaboren des del Ministeri de Treball i Afers Socials a partir de les dades donades per la Policia, a més del padró municipal.

Com diu Ruiz de Lobera:

“D'aquesta manera ens trobem amb que una mateixa persona pot ser resident per l'empadronament, perquè recentment s'ha inscrit en el registre municipal i, emperò, no ser resident per el Ministeri d'interior perquè no disposa de permís de treball o de residència”. (p.12)

1.3. INFANTS I JOVES MIGRANTS NO ACOMANYATS

L'arribada d'infants i joves migrants sense referents familiars al territori espanyol ha passat de ser considerat com un fenomen puntual a convertir-se en un dels col·lectius d'intervenció

prioritari dins del Sistema de Protecció de menors d'Espanya i Catalunya. La migració d'aquest col·lectiu, tal i com diuen Quiroga, Alonso i Sòria (2011), impliquen un patró migratori nou que s'ha consolidat com una nova estratègia d'immigració.

Va ser a la dècada dels 80 quan es va començar a conèixer aquesta nova pràctica de migracions cap al continent Europeu. A pesar que les migracions de menors s'havien produït amb anterioritat a la història d'Europa i, del món, no és fins l'any 1989 que es ratifica la Convenció dels Drets de la Infància, tot desenvolupant el concepte i els drets que s'hi relacionen, és a dir, es fa efectiva una perspectiva proteccionista, tot atorgant als menors d'edat la necessitat de ser emprats sota una atenció institucional que disposen de les competències de protecció als menors. No va ser fins l'any 1997 que, atès al volum d'Infants i joves migrants sense referents familiars que arriba al continent europeu, des del Consell de la Unió Europea se'ls va designar com a *menors no acompanyats* (MNA). Al mateix any, l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) en va dotar de significat (Grup de Recerca IFAM, 2009; Quiroga i Sòria, 2010). Però, segons Bravo i Santos-González (2017) aquest fenomen de la immigració infantil a Espanya es començà a veure multiplicat als anys 2002 i 2003, tot i que a cada regió a un ritme distint.

En els nostres temps, per a referir-nos a aquest col·lectiu, segons Fuentes (2014) hi ha varies terminologies que s'utilitzen: MENA (Menors Estrangers No Acompanyats), MMNA (Menors Migrants No Acompanyats), MINA (Menors Immigrants No Acompanyats), MEINA (Menors Estrangers Indocumentats No Acompanyats) o Menors Separats, definició molt utilitzada en països de la Unió Europea.

Malgrat la minorització que comporta la paraula "menor", posat en qüestió per infància i adolescència, en aquest treball utilitzarem les sigles MMNA ja que són les més utilitzades en la bibliografia consultada.

En el moment de la seva arribada, tal com diuen Palma-García, Ruiz, i Vives (2019) i Horcas (2016) es troben en una triple vulnerabilitat: menors, migrants i no acompanyats.

Menors perquè són nenes i nens i adolescents, amb menys de 18 anys. En molts casos es tracta de menors que es troben en l'adolescència i/o en la joventut, època de transició i de ruptura. Tot i que no totes les societats té el mateix significat la infància, l'adolescència o la joventut, i s'organitzen d'una mateixa manera el pas a la vida adulta (Quiroga i Sòria, 2010 p.14).

Migrants perquè l'emigració d'aquestes i aquests menors s'emmarca dins d'uns processos de migració a nivell internacional i cal analitzar-ho, doncs, des d'una perspectiva transnacional. Així doncs, es tracta d'un fenomen global.

I **No acompanyades/ats** perquè arriben sols o soles al país acollidor, o, deixen de ser acompanyats en algun moment de la seva estada.

La voluntarietat és freqüent en la presa de decisió d'emigrar d'aquests menors, doncs de manera més o menys reflexionada i/o organitzada (i a vegades amb certa implicació de la família) són ells mateixos els que prenen aquesta decisió d'iniciar un procés migratori.

Totes aquestes expressions esmentades anteriorment, comporten una sèrie de connotacions negatives i, alhora, d'exclusió, doncs les paraules migrant, immigrant i indocumentat, des del punt de vista de la integració i la interculturalitat, ja s'està estigmatitzant a aquests menors. Parra (2019) fa un llistat de noms que reben aquests menors, com poden ser: "isoles", "errants", "nens polizons" "menors de carrer", "petits sanspapiers", "nens il·legals", entre moltes d'altres, les dominacions de les quals són totalment estigmatitzadores, que arriben a vulnerar els drets de l'infant. Considera que s'haurien d'anomenar "adolescents o joves migrants sense referent familiar".

Segons Bravos i Santos-González (2017), citat en la Resolució del Consell d'Europa del 26 de Juny de 1997, es podrien definir els MMNA com:

"Menors de 18 anys, nacionals de tercers països, que arriben al territori espanyol sense anar acompanyats d'un adult responsable d'ells, ja sigui legalment o d'acord amb els usos i costums, fins que no es trobem efectivament sota la cura d'un adult responsable".
(p.57)

Quan l'any 1997 ANCUR va dotar de significat als MMNA, els va definir com:

"Els nens i adolescents menors de 18 anys que es troben fora del país d'origen i estan separats d'ambdós pares o de la persona que per llei o costum els tingués a càrrec seu. Alguns d'aquests menors estan totalment sols, mentre que d'altres conviuen amb altres familiars. Els menors no acompanyats poden haver sol·licitat asil per por a la persecució, a la falta de protecció davant violacions dels drets humans, conflictes armats i/o greus disturbis al seu país d'origen. Alguns d'ells poden haver estat víctimes del tràfic de persones o un altre tipus d'explotació o poden haver viatjat a Europa fugint de situacions

de pobresa severa. Molts d'aquests menors han viscut experiències terribles i han sobreviscut a circumstàncies d'extrema dures" (Grup de Recerca IFAM, 2009, p.27).

Una altre definició ens la proporcionen Quiroga i Sòria (2010), en el projecte CON RED. Segons aquests autors, els MMNA serien:

"Els nens i adolescents menors de 18 anys que emigren fora del país d'origen sols i/o separats, dels dos pares o tutor legal o persona que per llei o costum els tingués al seu càrrec; o acompanyats d'alguna persona de la família extensa o persona a la qual el tutor legal ha encarregat per llei o per costum del país, i que per alguna circumstància acaben sols o no són atesos adequadament, o que sorgeix algun dubte sobre la relació entre el menor i l'adult. Tots, com a nens, són nens separats i amb dret a rebre protecció internacional sota una àmplia gamma d'instruments internacionals i regionals. Els menors accedeixen al territori europeu sol·licitant asil o de forma irregular" (p.13).

Capdevila i Ferrer (2004, p.2) fan referència que els MMNA tot i tenir certs paral·lelismes amb el procés migratori dels adults, sobretot pel que fa a les causes i les perspectives de futur que busquen, els menors migrants no acompanyats tenen d'altres elements d'identitat molt específics i propis. Per una banda, unes circumstàncies personals i sociofamiliars molt crues que els ha tocat viure en els seus països d'origen i que ha fet que "es busquin la vida" des de fa temps, sols, sense la protecció dels seus familiars. Una migració prematura a Europa, amb pèrdua absoluta de referents educatius, en una edat en què haurien de trobar-se majoritàriament escolaritzats o en processos de formació. També, una manca de recursos personals i materials per afrontar aquesta situació, amb el perill real que això implica de caure sota la influència i el control de xarxes d'exploatació de menors. I, per últim, un nomadisme errant, constant i sense rumb, que es caracteritza per la circulació continuada per terres estranyes, amb el somni de trobar un lloc d'acollida a Europa ple d'oportunitats per començar una nova vida en la qual tenir èxit i triomfar.

Aquestes circumstàncies de MMNA els acompanyen fins complir 18 anys, edat en la que inicien una nova etapa partint d'un triple risc en el camí cap a l'exclusió social, que es caracteritza per: joves, ex-tutelats i estrangers.

Avui en dia, en gairebé totes les societats occidentals, els períodes per a la consecució de l'autonomia personal dels joves espanyols, i pel que ens toca catalans, s'ha anat dilatant en el temps, prorrogant el procés tant desitjat de l'emancipació dels pares fins que s'aconsegueixen uns suficients nivells econòmics, de formació, maduresa, integració social i professional. Però,

mirant els MMNA, a més de comptar amb les dificultats que afectes a la joventut espanyola en general per a poder aconseguir ser autònoms, arriben a la majoria d'edat enfrontant-se a un procés d'emancipació immediat, amb carències d'un recolzament familiar i sense una institució al darrere com havien tingut fins al moment.

2. SITUACIÓ ACTUAL

2.1. REALITAT DELS MENORS MIGRATS NO ACOMPANYATS A L'ESTAT ESPANYOL

Per la posició geogràfica que té Espanya, i els més de 8 mil kilòmetres de costa – moltes d'elles a escasses milles del continent africà – fa que el nostre territori sigui una de les fronteres exteriors marítimes més complexes de vigilar. Aquesta dificultat, com bé diu la Red Europea de Migraciones (2009) en el seu estudi, s'ha d'afegir l'existència de les màfies que controlen el tràfic constant d'embarcacions que surten de manera diària direcció el sud d'Espanya i les Illes Canàries, les quals transporten a mils de ciutadans africans que intenten arribar de manera irregular a les terres de la Península Ibèrica.

La manera de creuar la frontera és de forma irregular, majoritàriament sota camions o autocars, o "pasteres". Segons Quiroga i Sòria amb un projecte migratori de caràcter econòmic i amb unes expectatives d'una millora social. Els primers anys el perfil majoritari de MMNA detectat pel circuit de protecció es correspon amb el d'un menor de sexe masculí procedent de les regions del nord del Marroc, de ciutats com Tànger, Tetuan i rodalies.

A partir dels anys 1998 i 1999 es detecten menors que arriben a les costes de les Illes Canàries en pastera. Aquests són menors marroquins del sud del Marroc en la seva gran majoria. A partir d'aquí la utilització de la pastera o "cayuco" com a mitjà de transport, l'amagar-se sota un camió o autobús, o també amagat en un vaixell com a polissó s'estén i, a partir de 2000 hi ha noves nacionalitats que arriben procedents de països de l'Àfrica subsahariana, com Nigèria, Sierra Leone, Guinea Conakry i Guinea Bissau. Als anys 2002 i 2003, les procedències es diversifiquen més i arriben menors també de Senegal, Ghana, Mali o Gàmbia.

En quant al perfil general dels MMNA que arriben al territori espanyol trobem les explicades a continuació. Lázaro (2007) i Jiménez (2019) coincideixen en que **fonamentalment es tracta de nois**, ja que les noies giren al voltant del 10% -15% del col·lectiu de MMNA. A la Memòria de l'exercici 2019 de la Fiscalia General de l'Estat es deixa veure el que Lázaro i Jiménez mencionen, doncs l'any 2019 un 93,38% eren nois i només un 6,61% noies. Quiroga, Alonso i Sòria (2010) en el seu estudi "*Sueños de bolsillo*" fan esmena de les noies migrants sense referents familiars, argumenten que les noies quan emigren soles ho fan perquè les circumstàncies d'origen són

extremes, molt més que en el cas dels nois. Noies que emigren per treballar en la indústria de la prostitució – ja sigui de forma voluntària o com a resultat d'una explotació per part d'organitzacions migratòries de caràcter criminal –, greus conflictes familiars, embarassades repudiades, mares adolescents, noies amb desitjos d'aventura o refugiades polítiques.

Segons Etxebarria, Murua, Garmendia i Arrieta (2012) i Quiroga et al. (2010) són procedents de **famílies amb varis germans**, on al voltant del 70% procedeixen de famílies nombroses amb escassos recursos econòmics. Pel que fa a l'edat en què emigren, **se situa al voltant dels setze anys**. Segons Etxebarria et al (2012), López (2017) mencionen l'edat de migració dels MMNA oscil·la entre les 15 i els 17, sent l'edat mitjana de quinze anys i mig, però que en els últims anys s'ha produït un augment del nombre de menors que estan en franges d'edat de 13 i 14 anys. És a dir, és un fenomen que té lloc en plena adolescència.

Pel que fa a la procedència, la majoria dels casos **provenen del Marroc**. Save de Children (2018), citat per Jiménez, ens dona dades de les procedències dels MMNA que han arribat aquests últims cinc anys a les costes espanyoles. Aquests procedeixen de varis països, fonamentalment de les zones del Magrib i Àfrica de l'Oest i de Síria; tant de zones rurals com urbanes. Així, les principals procedències són: Marroc, Algèria, Guinea, Costa de Marfil, Camerun i Nigèria. Marroc, ha set el principal país d'origen dels nois i noies arribats en els últims 20 anys, però ara ja es deixen entreveure altres nacionalitats de països subsaharians. Segons la Fiscalia General de l'Estat, a l'any 2019 els principals orígens de migració van ser: Marroc (60%), Algèria (12,28%), Guinea (9,60%), Costa de Marfil (6,33%) i Mali (5,56%).

Presenten una **major maduresa de la que correspon a la seva edat cronològica**. En l'estudi de Etxebarria diu que tot i que per qüestions culturals tenen una major grau de maduresa del que els pertocaria al seu desenvolupament evolutiu, és freqüent que aquests joves mostrin pors al futur, ansietat pel desarrelament afectiu, familiar i social que pateixen durant el seu procés migratori.

El seu **projecte migratori es generalment molt clar**: aconseguir la documentació i treballar el més aviat possible. Etxebarria ens diu que la principal motivació migratòria dels MMNA és econòmica. Segons la Red Europea de Migraciones, una vegada entren al territori espanyol, les seves expectatives les veuen incomplertes, doncs no poden complir-se ja que no tenen la documentació necessària com pot ser la documentació personal que els identifiqui, un permís de treball, i en molts casos encara no han arribat a l'edat mínima legal per a poden treballar. A més, també, d'una falta de formació necessària.

Presenten una gran mobilitat geogràfica tant dins d'Espanya, movent-se d'una Comunitat Autònoma a una altre, com inclús dins de la Unió Europea. Segons Etxebarria els caracteritza aquesta alta mobilitat pel territori perquè estan en recerca d'un centre d'acollida que els satisfaci les seves expectatives migratòries, provocant així, uns períodes d'estància molt reduïts. Tot i que en els últims anys s'està veient que hi ha una permanència més llarga puix que s'han anat adequant els serveis de protecció al menor a les seves necessitats específiques.

Tenen un **baix nivell de qualificació**, tot i que hagin estat escolaritzats varis anys, però sense haver acabat escolarització obligatòria. Quiroga Alonso i Sòria (2010) en el seu estudi argumenten que l'abandonament dels estudis es produeix per quatre motius: per emigrar, no els agrada l'escola, per aprendre un ofici o per treballar o per falta de recursos per pobresa. Pel que fa a l'àmbit laboral, **solen tenir algun tipus d'experiència laboral a primerenca edat**. Segons la Red Europea de Migraciones i Etxebarria argumenta que aquests menors, solen abandonar prematurament els estudis per tal de buscar un treball que els permeti suplir les carències econòmiques de la família. Per aquest motiu els hi manca una formació adequada per a poder-se incorporar amb garanties al mercat laboral espanyol.

Hi ha una **carència de recursos i de desconeixement de l'idioma d'acollida**. Segons la Red Europea de Migraciones, aquests menors no disposen de recursos materials i familiars necessaris per tal de poder afrontar la seva situació a Espanya, amb el que augmenta el risc de caure en les xarxes organitzades de delinqüència. Per altra banda, desconeixen l'idioma del país acollidor, fet que els dificulta la seva comunicació. També, trobem que hi ha una **carència documental**, és a dir, la gran majoria dels MMNA que entra a Espanya venen sense una documentació acreditativa que els pugui identificar, en molts casos per por a la repatriació una vegada localitzada la família. En no estar documentats s'enredereix el seu procés de regularització administrativa, dificultant així, el seu procés d'integració a la societat d'acollida.

Segons la Memòria de la Fiscalia General de l'Estat de l'exercici de l'any 2019 ens deixa veure que l'arribada en pasteres o embarcacions similars de MMNA durant aquell any ha disminuït de manera considerable en relació a anys anteriors. En la següent taula es pot veure la comparativa entre els anys 2014 al 2019, on l'any on hi va més arribades de MMNA va ser el 2018 amb un total, identificats, de 7.026, val a dir que el 2019 va darrera, amb un total de 2.873 infants i joves migrants sense referents familiars.

Taula 1 - Arribada de MMNA en pasteres o embarcacions similars a Espanya

LLEGADA DE MENORES EN PATERA O EMBARCACIONES SIMILARES*											
Menores no acompañados						Menores acompañados					
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2014	2015	2016	2017	2018	2019
223	414	588	2.345	7.026	2.873	146	59	107	126	755	509

Font: Fiscalía General de l'Estat. Memòria 2019

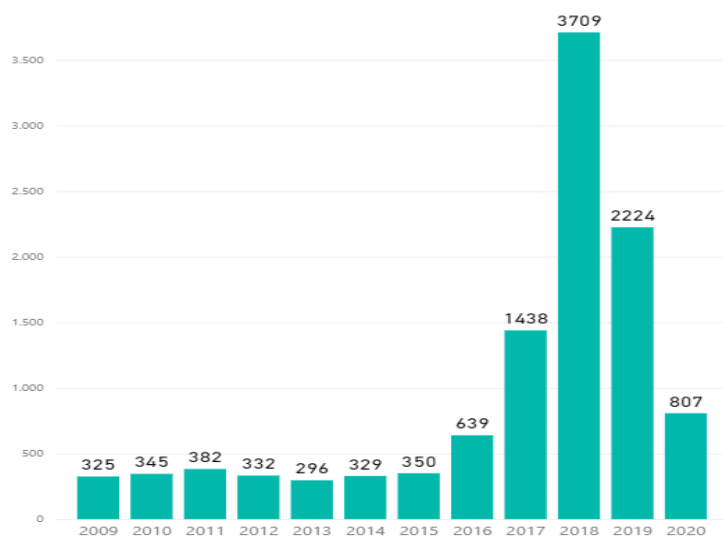
Val a dir que totes aquestes xifres esmentades anteriorment, citades per la Fiscalía General de l'Estat, són exclusivament de MMNA arribats a Espanya en embarcacions que han estat interceptades, en les quals s'han pogut identificar i quantificar el total de persones. Òbviament, n'hi ha molts més que han entrat d'altres formes clandestines i que no se n'ha pogut registrar dades. Aquests, després poden ser identificats quan es personen a les comissaries o en centres explicant la seva situació.

Segons l'Informe anual del 2018 del Defensor del Poble, al finalitzar l'any 2017, al Registre de Menors Estrangers No Acompanyats constaven registrats un total de 6.414, sent Andalusia la capdavantera amb un total de 2.209 MMNA registrats, seguida de Melilla amb 917 i Catalunya 805. Aquestes dades, com es podrà veure a continuació, no quadren amb el que la DGAIA informa de manera anual, així doncs, aquest registre apareix menys gent de la que en realitat és. Un exemple d'un MMNA que posa l'Informe del Defensor del Poble corroborant la ineficàcia d'aquest registre entre les Comunitats Autònomes és el següent:

“Así, en una actuación iniciada con los Servicios de protección de menores catalanes, se comprobó que en el Registro de menores extranjeros no acompañados figuraba que el interesado, desde 2016, había estado acogido como menor de edad en las provincias de Melilla, Málaga y Granada. Desde febrero de 2018 constaba denuncia por la fuga del centro que tenía asignado en Motril (Granada), sin embargo, el citado registro no reflejaba que el menor había sido localizado en Barcelona, donde permaneció a disposición de los Servicios de protección catalanes hasta su mayoría de edad”. (p. 221)

Centrant-nos en el territori català, a la següent taula podem observar la incidència – entès com els nous casos atesos pel Sistema de Protecció – d'arribades de MMNA entre els anys 2009 i 2020, on es deixa veure que els anys 2017, 2018 i 2019 hi va haver un gran augment d'arribades, sent el 2019 el que més amb un total de 3.709 MMNA nous els quals van ingressar en centres dirigits per la DGAIA.

Taula 2 - Evolució d'arribades de MMNA a Catalunya entre els anys 2009 - 2020

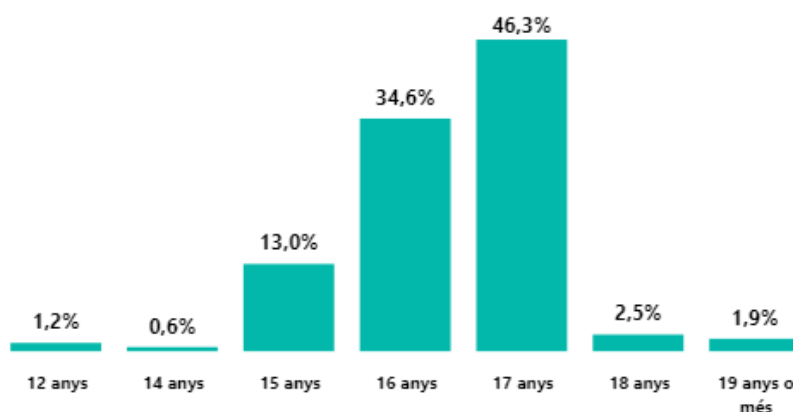

Font: Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. DGAIA. Dades estadístiques.

La Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, de manera mensual dona un seguit de dades estadístiques referents als MMNA que atén. Així, en data 31 de Març de 2021 es pot observar que hi ha una total de 3.354 Infants i joves migrats sols, registrats i atesos.

Si ens fixem en les edats dels MMNA arribat a Catalunya, en data 31 de Març del 2021, es poden observar que la gran majoria arriben amb 17 anys, sent un 46,3%, és a dir, gairebé la meitat. Aquest, juntament amb els de 16 anys que se situen sobre el 34,6% i alguns que arriben ja sent majors d'edat, amb 18 i 19 anys, amb gairebé un 5%. Les franges d'edat més vulnerables, alhora de fer la transició a la vida adulta, són aquestes dues esmentades i és on es troba el gran el volum. Aquests joves, passaran a ser adult en qüestió d'un any (o menys, depenent de si quan arriben estan a punt de complir la majoria d'edat).

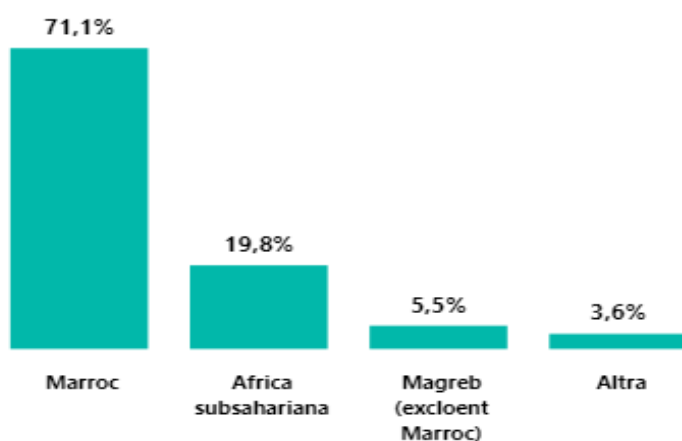
Taula 3 - Edat d'arribada dels MMNA a Catalunya

Font: Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. DGAIA. Dades estadístiques.

Pel que fa a la procedència d'aquest infants i joves migrats sols, la DGAIA n'obté que com a principal procedència, i coincidint, amb tot l'anterior esmentat a nivell estatal, el Marroc amb un 71,1%. Seguit de l'Àfrica Subsahariana amb un 19,8%. En aquesta hi inclouen els següents països; Angola, Benín, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Camerun, República Centreafricana, República Democràtica del Congo, Costa d'Ivori, Eritrea, Etiòpia, Gabon, Ghana, Guinea, Guinea Bissau, Guiana Equatorial, Gàmbia, Kenya, Lesotho, Libèria, Malawi, Mauritània, Moçambic, Namíbia, Nigèria, Níger, Rwanda, Senegal, Sierra Leona, Somàlia, Sud-Àfrica, República de Sudan, Swazilàndia, Tanzània, Togo, Txad, Uganda, Zimbabwe i, per últim, Zàmbia. En tercer lloc, la regió del Magreb, amb un 5,5%, que serien Algèria, Tunísia i Líbia i, en quart lloc, amb un 3,6% corresponent a altres països.

Taula 4 - Procedències dels MMNA a Catalunya

Font: Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. DGAIA. Dades estadístiques.

Pel que fa als MMNA segons sexe, es pot veure clarament que segueix el que s'ha mencionat de manera estatal, on els nois segueixen sent el principal perfil de migrant. A Catalunya, en data 31 de Març del 2021 trobem que hi ha un 96,2% de nois i nomé un 3,1% del sexe femení.

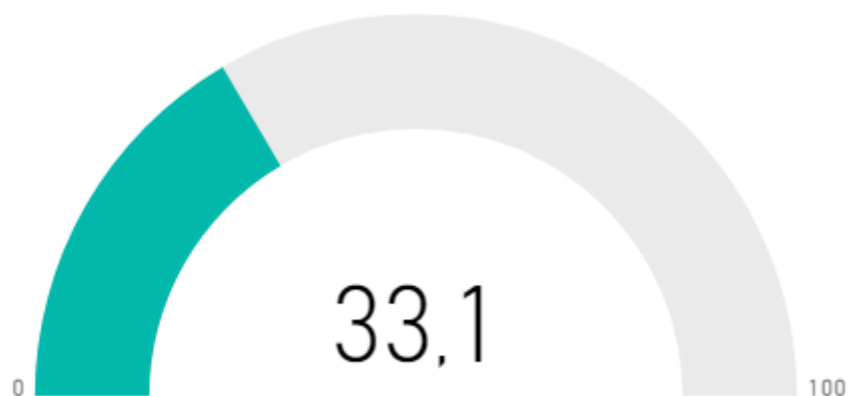
Taula 5 - MMNA segons sexe a Catalunya

Font: Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. DGAIA. Dades estadístiques.

Si ens fixem en el percentatge de MMNA aollits per la DGAIA, veiem que un 33,1% (3.354) de tots els infants i adolescents són el col·lectiu en qüestió. Així, podem dir que un terç del total d'infants i adolescents atesos per la DGAIA són MMNA. I d'aquest un 78% (un total de 1.949) són joves amb 18 anys o més.

Taula 6 - Percentatge de MMNA aollits per la DGAIA

Font: Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. DGAIA. Dades estadístiques.

Centrant-nos en els MMNA atesos per la DGAIA que ja són majors de 18 anys, o sigui que es troben en Pròrroga Assistencial fen el procés de transició a la vida adulta és un 78% que seria un total de 1.949 joves. Pel que fa al sexe, d'aquest, un 96,2% són homes i un 3,1% dones, i les procedències serien d'un 76,6% del Marroc, un 17,1% de l'Àfrica Subsahariana, un 3,5% del Magreb i, per últim, un 2,8% d'altres llocs.

2.2. MARC LEGAL

L'arribada d'estrangers menors d'edat que emigren sols o amb adults que no tenen potestat sobre ells, com s'ha dit, s'ha convertit en una nova estratègia migratòria sobre la qual el dret tracta d'oferir respostes compatibles entre la jurisprudència en estrangeria i en el dret de protecció al menor.

2.2.1. Legislació Internacional

A nivell mundial, la primera norma internacional en quant a Drets Humans trobem la **Declaració Universal dels Drets Humans**, aquesta, proclamada per l'Assemblea General de les Nacions Unides a París el 10 de Desembre del 1948 en la seva Resolució 217 A (III), emmarca un ideal comú per a tots els pobles i nacions en quan als drets humans fonamentals que han de protegir-se i esforçar-se pel seu correcte compliment.

I en quan a menors, trobem la **Declaració Universal dels Drets de la Infància** aprovada per l'Assemblea General de les Nacions Unides al 1959, ja que el nen o la nena, a causa de la seva falta de maduresa física i mental, necessita solucions i atenció especials, incloent-hi la protecció legal. Durant tot aquest període de temps i fins a la Convenció sobre els Drets del Nen del 1989, el dret internacional de protecció a la infància ha evolucionat considerablement, sobretot a partir de la dècada dels noranta.

Com s'ha mencionat, la **Convenció sobre els Drets del Nen** (Adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 20 de novembre de 1989), que l'Estat Espanyol va ratificar el 1990 i va entrar en vigor al 1991, on la va incorporar en la seva legislació, en concret a l'article 39.4 de la Constitució. És un tractat internacional compost per 54 articles. Aquest, és el primer instrument internacional vinculant sobre els drets del menor. En el seu **Article 1** estableix que s'entendrà per nen/a "tot ésser humà menor de divuit anys", garantint la seva protecció i el reconeixement dels seus drets amb independència de qualsevol altre condició o circumstància. És a dir, en tot moment prevaldrà la seva condició de nen/a consagrant l'interès superior del menor coma principi que ha d'articular tota política, decisió o acord.

Troblem l'**OBSERVACIÓ GENERAL Nº 6 (2005), del Comitè dels drets del nen sobre el Tracte dels menors no acompanyats i separats de la seva família fora del seu país d'origen**, l'objectiu d'aquest document es posa de manifest la situació particular de vulnerabilitat d'aquest col·lectiu, explicant les múltiples problemàtiques que experimenten els Estats per tal que aquests puguin tenir accés als seus drets i puguin gaudir dels mateixos, així com proporcionar orientació sobre la protecció, atenció i tracte adequat, amb particular referència als principis de no discriminació, l'interès superior del nen i del dret a aquest a manifestar lliurement les seves opinions. També, identificar les llacunes en el que fa referència a la protecció d'aquest infants i joves.

2.2.2. Legislació Europea

Segons Goig, amb l'**Acord Schengen (1985)** – acord d'instauració de la lliure circulació dels ciutadans comunitaris a través de la eliminació progressiva de controls fronterers interns – i el **Conveni de Dublín (1990)**, ratificat per Espanya al 1995 – tractant-se d'una llei internacional en la qual determina que cada estat membre de la UE es faria càrrec de cada sol·licitud d'asil, evitant que una mateixa persona pugui sol·licitar asil en varis països de la UE a la vegada. L'any 2013 va ser aprovada la seva última versió, la Dublín III (ACNUR, 2018) –, la política migratòria era considerada com un assumpte intern dels Estats. El **Tractat d'Amsterdam** va concedir a la Unió Europea la competència en matèria de migració. La seva entrada en vigor, l'1 de Maig del

1999, va implicar que la immigració fos part del marc jurídic de la UE, és a dir, crear una recerca d'una política comunitària d'immigració. A partir d'Amsterdam, la UE deixa de ser només una comunitat econòmica per convertir-se en una comunitat de valors. Segons Goig, el pluralisme i la tolerància són ingredients d'una identitat europea, marcada pel reconeixement dels valors indivisibles i universals de la dignitat humana, la llibertat, la igualtat i la solidaritat, i els principis de democràcia i Estat de Dret, reconeguts a la Carta de Niça com en el Tractat de Lisboa i que pretén eliminar diferències interpretatives i aplicatives entre els Estats membres.

La política en matèria d'estrangeria quedarà marcada amb la signatura del **Tractat de Maastricht (1992)** i l'entrada en vigor de l'**Acord de Schengen (1995)** on es permet la lliure circulació de persones dels estats membres així com també de mercaderies. Aquí, l'Estat Espanyol es converteix en una de les fronteres exteriors de l'espai comunitari.

A partir del **Tractat de Lisboa (2007)** es reforça la idea de què la UE té com a objectiu establir un enfocament equilibrat per poder abordar la migració legal i lluitar contra la immigració il·legal.

En l'àmbit europeu trobem com a document en clau de Drets Humans, la **Carta des Drets Fonamentals de la Unió Europea**, signada a Niça el 7 de desembre de 2000, i reformada al 2007 (just abans de la signatura del Tractat de Lisboa). Amb aquesta es reforça la protecció dels drets fonamentals d'acord amb l'evolució de la societat, el progrés social i dels avenços científics i tecnològics. En quan a menors, trobem l'**Article 24** – Drets del nen, específicament destinat a ells on diu que:

“1.Els nens tenen dret a la protecció i a la cura necessària pel seu benestar. Podran expressar la seva opinió lliurement. Questa serà tinguda en compte per els assumptes que els afecten, en funció de la seva edat i maduresa.

2.En tots els actes relatius al nen duts a terme per autoritats públiques o institucions privades, l'interès superior del nen constituirà una consideració primordial.

3.Tot nen té dret a mantenir de forma periòdica relacions personals i contactes directes amb el seu pare i mare, donat que si és contrari als seus interessos”.

Quan a la normativa relacionada directament amb els MMNA, trobem la **Resolució 97/C 221/03 del Consell d'Europa del 26 de Juny de 1997** relativa als menors no acompanyats nacionals de països tercers que arribin al territori dels Estats membres sense anar acompanyats d'un adult responsable dels mateixos. La resolució s'aplicarà també a aquells menors de tercers països que, havent entrat al territori acompanyats, siguin abandonats.

També, trobem la **Recomanació del comitè de Ministres als Estats membres sobre projectes de vida per a menors migrants no acompanyats CM/Rec(2007)9**, aprovada pel Comitè de Ministres el 12 de juliol de 2007, on s'insta als estats membres a adoptar mesures polítiques per tal de promoure i acompanyar els projectes de vida d'aquests joves. Entenent el projecte de vida com:

“Un instrument individual, basat en un acord de duració determinada entre el menor no acompanyat i les autoritats competents. En el projecte es defineixen les perspectives de futur del menor, es promou el seu interès superior sense cap discriminació i s'aporta una resposta a llarg termini a les necessitats del menor i a les parts interessades.” (p. 4)

Per acabar, trobem la **Resolució del Parlament Europeu, de 12 de setembre de 2013, sobre la situació dels menors no acompanyats en la UE** que es basa en un informe d'iniciativa pròpia i és la continuació d'un informe intermedi de la Comissió Europea sobre l'aplicació del Pla d'Acció (2010-2014) sobre els menors no acompanyats que arriben a la UE, el qual posa en relleu una sèrie d'àmbits que requereixen una major atenció i mesures concretes. Conté recomanacions i orientacions estratègiques per millorar la situació dels MMNA a la UE i garanteix que es respectin plenament els seus drets fonamentals.

2.2.3. Legislació Espanyola

A nivell nacional trobem els següents legislacions que corresponen a menors migrants sols:

- **Constitució Espanyola del 1978.** En primer lloc, l'**Article 10** advoca per la dignitat de la persona, els seus drets i deures. Aquests drets fonamentals i llibertats que es reconeixen en la Constitució s'interpreta en funció de la Declaració Universal dels Drets Humans i en els tractats internacionals ratificats per Espanya. L'article 13, se centra ens els drets de les persones estrangeres, els quals són compartits amb els ciutadans espanyols, d'acord amb el capítol segon de Drets i llibertats de la Constitució. Finalment l'**Article 39** garanteix que els nens/es gaudiran de la protecció prevista en els acords internacionals que vetllen pels seus drets, on s'inclou a tot menor en territori espanyol sigui quina sigui la seva procedència.
- **Llei Orgànica 7/1985, de 1 de juliol, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya.** Primera llei d'estrangeria a nivell estatal. Després, va patir diverses reformes arribant a la 4/2000.
- **Llei Orgànica 1/1996 sobre la Protecció Jurídica del Menor,** en compliment amb la Convenció de la ONU, on reconeix a l'Estat Espanyol la competència sobre els menors

que es troben al seu territori. Aquesta, recull els principis rectors de l'actuació dels poders públics en matèria de protecció de menors, entre els que trobem: la supremacia de l'interès del menor, el manteniment del menor en el medi familiar d'origen, tret que sigui contraproductiu, la seva integració familiar i social, la prevenció de totes aquelles situacions que puguin ser perjudicials per el seu desenvolupament personal, i, per últim, sensibilitzar a la població davant situacions d'indefensió del menor. L'**Article 1** menciona que la llei és aplicable a tot menor de 18 anys que es trobi en territori espanyol, llevat que en virtut de la llei que els sigui aplicable hagin assolit anteriorment la majoria d'edat. L'**Article 10** de mesures per facilitar l'exercici dels drets, en el seu tercer apartat, diu que:

“3. Els MMNA que es trobin a Espanya tindran dreta la educació, assistència sanitària i serveis i prestacions socials bàsiques, en les mateixes condicions que els menors espanyols. [...] Els poders públics, en el disseny i elaboració de les polítiques públiques, tindran com a objectiu aconseguir la plena integració dels MMNA en la societat espanyola, mentre resideixin en territori de l'Estat Espanyol”.

- **Llei Orgànica 4/2000, del 11 de gener, sobre els dret i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració** (reformada per LO 8/2000, LO 14/2003, LO 2/2009, LO 10/2011 i RDL 16/2012), coneguda també com la Llei d'Estrangeria. És la principal normativa a nivell estatal relacionada amb les persones migrants, considerant com a estranger a tota aquella persona que manca de nacionalitat espanyola. En aquesta llei, a la presència d'aquests menors reforça com a mesura prioritària la repatriació, és a dir, el reagrupament familiar. En el cas de no poder-se dur a terme, s'ha de substituir per mecanismes d'integració i regularització (**Article 62**), sent internats en centres de menors. El reagrupament familiar és la primera opció quan un MMNA és detectat a Espanya. La legislació estableix que només poden retornar al seu país d'origen si es reintegren a la seva família o a un centre de protecció estatal. L'**Article 35** se centra especialment en els MMNA on, dins dels seus 12 apartats, s'acorda que en el cas de què els Cossos i Forces de Seguretat de l'Estat es trobin a estranger indocumentat on la seva minoria d'edat no pugui ser aprovada amb seguretat, se li donarà des dels serveis de protecció de menors un atenció immediata en funció de la legislació de protecció del menor, posant en coneixement dels fets a la Fiscalia. Aquesta, encarregada de determinar la seva edat. En el cas de tractar-se d'un menor es derivarà a les autoritat

competents de protecció de menors de la Comunitat Autònoma en què es troben, la qual serà l'encarregada d'elaborar un informe sobre les circumstàncies familiars i de decidir si es procedeix a la repatriació on es troba la família o, pel seu defecte, la permanència a Espanya; en el cas de romandre a l'Estat Espanyol, l'Administració l'haurà de tutelar i documentar, així com protegir-lo. També, es puntualitzen i fomenten els acords de col·laboració amb els països d'origen.

- **Llei 8/2000, de 22 de desembre, de reforma de la Llei Orgànica 4/2000, de 11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració.** Van veure que la llei 4/2000 generava un "*efecto llamada*" i això va propiciar a una modificació parcial de de la llei anterior. La Llei 8/2000 suspèn els mecanismes de regularització automàtica, elimina les motivacions de les denegacions de visats, retalla els drets dels immigrants indocumentats, inclou els drets de reunió, manifestació, associació, sindicalització i vaga, i modifica el regim disciplinar per a poder internar i expulsar els estrangers sense permís de residència. Així doncs, mentre que la 4/2000 admetia la necessitat de mà d'obra forana així com els drets d'aquest, la segona, la 8/2000 entenia que s'havia d'intentar d'evitar el possible efecte crida que, segons assenyalava el govern del moment, portava implícita la 4/2000. Per aquest motiu, la nova llei restringia l'entrada mitjançant un sistema de sancions i infraccions, i regulava els fluxos d'entrada.
- **Protocol Marc sobre determinades actuacions en relació als menors estrangers no acompanyats** publicat per la Resolució de 13 d'octubre de 2014, de la Subsecretària de la Presidència (BOE núm. 251 de 16 d'octubre de 2014). Aquest protocol es va adoptar per tal de completar el procés especificat en l'anterior llei esmentada, la 4/2000, amb l'objectiu de coordinar la intervenció dels MMNA a realitzar des de la seva identificació fins a estar a disposició del Sistema de Protecció de Menors.

2.2.4. Legislació Autònoma: Catalunya

Com acabem de veure, les competències en jurisprudència d'estrangeria es troben en mans de l'Estat, les competències en matèria de menors queda en mans de cada Comunitat Autònoma:

- **Decret 2/1997, de 7 de gener, d'aprovació del Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció** menciona específicament els MMNA en l'**Article 4** on diu que tot menor estranger que es trobi en terres catalanes en situació de desemparament, se li aplicarà la legislació civil catalana sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, i la DGAIA acordarà les mesures de protecció adients en

l'interès d'aquest. Sempre tenint en compte les disposicions contingudes a la Llei estatal. També, a trets generals sobre la declaració de la situació de desemparament trobem l'**Article 9** en el que s'exposen els onze supòsits que posen en perill la integritat física i/o psíquica del menor.

- **Decret 243/2005, de 8 de novembre, de modificació parcial de l'estructura del Departament de Benestar i Família**, on es troba la descentralització de la gestió de la DGAIA, potenciant els òrgans adscrits als Serveis Territorials del mateix Departament a partir d'uns Equips Funcionals d'Infància. Els Serveis Territorials es divideixen en 6: Barcelona Ciutat, Barcelona Comarques, Girona, Lleida, Tarragona i Terres de l'Ebre. També, on la DGAIA amplia els seus àmbits d'actuació al col·lectiu d'infants i adolescents en general, inclosos els que no són d'alt risc social.
- **Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya**, en la qual l'**Article 166** estableix la competència exclusiva de la Generalitat de Catalunya en matèria de protecció a la infància i a l'adolescència. En dita llei s'estableix que les funcions tutelars de l'administració pública es faran efectives "en el supòsit dels menors en situació de desemparament", i aquestes funcions seran emprades per la DGAIA.
- **Llei 13/2006, de 27 de juliol, de prestacions socials de caràcter econòmic**. On a l'**Article 19** sobre les prestacions per a joves extutelats, diu que es crea una prestació de dret subjectiu, de caràcter temporal, per a atendre situacions de necessitat dels joves que han estat tutelats per l'organisme competent. Aquesta protecció és aplicable als joves extutelats des dels 18 anys fins als 23. Tenen dret a ser beneficiaris de la prestació els joves que compleixi, de manera cumulativa, el següents requisits: trobar-se sota tutela de l'organisme competent, haver estat sota la tutela durant un any com a mínim, seguir en el programa d'inserció establert per l'òrgan competent i vinculat a uns objectius específics, viure d'una manera autònoma i fora del nucli familiar i, per últim, no disposar d'uns ingressos iguals o superiors als indicadors de renda suficients.
- **Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència**, anomenada també LDOIA, estableix en el seu **Article 43** pel que fa als menors d'edat estrangers no acompanyats que:

“1.Les administracions públiques han de fomentar, mitjançant serveis i programes d’acollida, la integració social dels infants o els adolescents immigrants.

2.L’Adminstració de la Generalitat, mitjançant el departament corresponent en matèria de protecció dels infants i els adolescents, ha de prestar el servei de primera acollida amb relació als infants i adolescents immigrants sense referents familiars, d’acord amb el que disposa la legislació vigent.

3.Els infants i els adolescents estrangers que són a Catalunya tenen els drets que reconeix aquesta llei i, especialment, tenen dret a ésser escoltats i a rebre informació de manera entenedora sobre qualsevol actuació que porti a terme l’Administració amb relació a llur persona”.

- **Decret 289/2016, de 30 d'agost, de reestructuració del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies**, on a l’**Article 67** es parla sobre les funcions que tenen els Serveis d’Atenció a la Infància i a l’Adolescència al territori català. Aquestes funcions són les de coordinar els programes i actuacions relatives als infants i adolescents en situació de risc o desemparament i fer-ne un seguiment, promoure i coordinar l’elaboració de dades relatives a la infància en situació de risc i desemparament, especialment pel que fa a les dades i els serveis existent per a l’atenció d’aquest, assignar els serveis necessaris per la seva atenció, col·laborar en el seguiment i control dels serveis especialitzats i, si escau, per la proposta de creació o contractar-los. També, garantir l’atenció en casos urgents i derivar-los als serveis adients, coordinar l’atenció als menors d’edat estrangers sense referents familiars, coordinació amb les forces de seguretat les recollides d’infants i adolescents i derivar-los als recursos assignats, controlar l’aplicació per part dels equips tècnics dels criteris que estableix la DGAIA pel que fa al desemparament i l’adopció de mesures de protecció i gestionar les seves propostes i, fer-ne el seguiment.

2.3. SITUACIÓ DELS RECURSOS PER LA TRANSICIÓ A LA VIDA ADULTA

Degut a la situació d’arribades massives de MMNA, la DGAIA es va veure abocada a buscar noves fórmules per a poder atendre la realitat específica d’aquests adolescents i joves per tal de poder-los donar l’atenció immediata que requereixen un cop són posats a disposició de la DGAIA per la Fiscalia de Menors.

Així, un cop arriben al territori, per tal de poder atendre totes les necessitats d'aquests joves trobem dos serveis específics per a joves migrats sense referents familiars; el Servei de Protecció d'Emergència (SPE) i el Servei de Primera Acollida i Atenció Integral (SPAAI).

El Servei de Protecció d'Emergència (SPE) és:

“Un servei de residència temporal que proporciona l'atenció integral als joves migrats sols que arriben al territori, garantint la cobertura de les necessitats bàsiques d'allotjament, manutenció i cura de la salut. També. Es duran a terme les primeres actuacions d'identificació i de documentació, de localització i/o comunicació amb els familiars, i derivació cap a recursos ordinaris de cartera de serveis socials o cap a Centres de Primera Acollida i Atenció Integral per a joves migrats sols del sistema de protecció” (Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, 2020, p.1).

Aquest servei proporciona una primera acollida per fer una observació que ha de ser de 7 a 14 dies màxim. Es tracta de joves d'entre 14 i 17 anys que s troben en situació d'atenció immediata o de desemparament preventiu (mesures cautelars) dels que no es coneix cap adult que pugui fer-se càrrec de la seva guarda.

Les funcions, a part de fer la primer acollida, són les següents:

- Esbrinar si existeix o no família al territori
- Assessorar al jove pel que fa a la seva situació legal a Catalunya
- Oferir-los un marc de referència afectiva que li proporcioni seguretat i que potenciï l'establiment de relacions satisfactòries amb els seus iguals.
- Proporcionar allotjament i manutenció
- Gestionar la documentació personal, fent la demanda al país d'origen de la documentació identificativa, i si ja en disposa, iniciar la tramitació de passaport o residència.
- Donar suport al jove en el procés de determinació d'edat.

Els professionals que es torben aquest tipus de serveis són, en quant a l'equip educatiu trobem els educadors socials i els integradors socials, i en l'equip tècnic hi ha direcció, sots direcció, treballador/a social, psicòleg/a, traducció/intèrpret i infermeria. En l'entrevista realitzada a la

treballadora social del SPE Mas Coll de Dalt, menciona que també va en relació al volum d'ocupació de places i que això pot influir en que disminueixin els nombre d'educadors i integradors, el nombre d'hores presencials d'infermeria, i també que algunes figures desapareguin, com per exemple en el seu cas sots-direcció i traducció/intèrpret.

Pel que fa al **Servei de Primera Acollida i Atenció Integral (SPAAI)**, es pot definir com:

“Un servei de residència temporal que proporciona l'atenció integral als joves migrats sols que arriben al territori, garantint la cobertura de les necessitats bàsiques d'allotjament, manutenció, cura de la salut i atenció social i psicològica per aconseguir la seva integració social amb plena garantia dels seus drets. Durant l'estada, l'equip tècnic durà a terme la valoració personal i socio-familiar de l'adolescent/ jove i proposarà les mesures més adients en el seu interès” Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, 2020, p.1).

Es tracta d'un servei per a joves de 14 a 17 anys que es troben en una situació d'atenció immediata o de desemparament preventiu (mesures cautelars) dels que no es coneix cap adult que pugui fer-se càrrec de la seva guarda, així com d'aquells joves que compleixen els 18 anys estant ingressats al SPAAI i respecte als quals la DGAIA hagi resolt la pròrroga de mesures assistencials.

Les funcions d'aquest servei, a més de les anteriors esmentades en el SPE, són les següents:

- Facilitar el retorn al país d'origen a petició del menor d'edat, quan les circumstàncies personals i sociofamiliars així ho aconsellin d'acord amb el seu interès superior, en coordinació amb la resta d'institucions relacionades.
- Elaborar els informes de proposta de canvi de mesura de protecció, quan així es valori.
- Assessorar als joves en tots els aspectes necessaris per a la consecució de la seva autonomia i d'un funcionament normalitzat de la vida dins la comunitat
- Promoure els actuacions dirigides a l'obtenció, renovació i, si s'escau, custòdia de la documentació de l'adolescent.
- Realitzar l'acompanyament educatiu durant el procés d'assoliment de l'autonomia personal.

- Potenciar una educació integral pel que fa a la dimensió personal, relacional, laboral i formativa.
- Fomentar i prioritzar els processos d'aprenentatge dels idiomes del territori d'acollida i d'inserció sociolaboral de tots els adolescents.

Els professionals que tenen aquest tipus de serveis són, per norma general, en l'equip tècnic direcció i treball social. Després, alguns poden tenir també psicòleg/a, i pel que fa a l'equip educatiu igual que al SPE; educadors socials i integradors socials.

Centrant-nos en la transició a la vida adulta, primer de tot caldria definir el que s'entén per emancipació quan es parla de joves extutelats. Així, la Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits (FEPA) ho defineix com:

“La transició d’una situació de protecció a una situació d’autonomia, moment en el que entén en joc el ventall de diferents competències a arribar i es posa de manifest les dificultats i els carències personals. Es tracta d’un camí únic i personal en què els factors com la família, l’origen, els recursos disponibles i les pròpies capacitats juguen un paper decisiu. És, a la vegada, un procés dinàmic que evoluciona al llarg de la vida de la persona i que pot millorar mitjançant un pla d’acció.” (FEPA, 2015, p.13)

Les mesures de recolzament als joves a partir dels 18 anys són necessàries perquè els joves puguin passar d'una situació de protecció a una situació de plena autonomia. Els joves sense recolzament familiar requereixen d'un acompanyament per què el seu projecte d'emancipació sigui un èxit i per això arribar a una situació de maduresa que els permeti viure completament la vida adulta i independent.

Segons la LDOIA (Llei 14/2010) en l'article 146 sobre la Transició a la vida adulta i a l'autonomia personal d'aquests joves, ens diu que les mesures han de consistir en oferir l'acompanyament en la inserció sociolaboral i d'habitatge per tal de garantir una progressiva preparació per a la independència personal. Sempre tenint en compte les necessitats formatives i d'integració social i laboral de cada adolescent. Així doncs, a Catalunya, a part de totes les entitats que ofereixen aquestes oportunitats per als joves tutelats i extutelats, l'àrea encarregada d'ajudar a fer aquesta transició recau a l'**Àrea de Suport a Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET)**, i aquesta es defineix com:

“La unitat de la DGAIA que ofereix als joves d’entre 16 i 21 anys atesos per la DGAIA, o que ho han estat, suport tècnic i educatiu en les àmbits d’habitatge, inserció laboral, suport psicològic i suport econòmic i jurídic, amb l’objectiu que assoleixin una plena inserció sociolaboral en una situació d’autonomia i emancipació. També, té l’encàrrec de facilitar l’accés al seu expedient administratiu a les persones extutelades, que ho sol·licitin, així com la gestió del Servei de recerca d’origens biològics.” (Memòria 2018 ASJTET, p.2)

Així, l’ASJTET és l’encarregada d’intervenir en l’accés als recursos i serveis per a persones joves tutelades, extutelades i amb dificultats socials que ho demanen. És a dir, és l’organisme que crea la solució per cobrir les necessitats de cada jove, valorant a quins programes es poden adscriure o si necessiten un altre tipus addicional de suport. L’atenció que l’ASJTET dona als i les joves és individualitzat, a través de professionals que els informen, orienten, acompanyen, assessoren i formen. El seguiment personalitzat es fa durant un període de temps determinat i està basat en un compromís (el programa de treball) que marca el camí cap a l’autonomia personal. És a dir, s’acompanya a la persona jove fins que adquireix la capacitat que li permetrà desenvolupar la seva vida quotidiana sense la intervenció dels serveis especialitzats.

El procés d’incorporació a aquesta unitat, segons la Memòria del 2018 de l’ASJTET, és el següent:

- a. Fase de sol·licitud/ derivació: En els casos on el jove ja és major d’edat, es rep la sol·licitud del propi interessat. I, en el cas de ser menor d’edat, la DGAIA emet un informe de proposta i es presenta, també, la sol·licitud del jove. Seguidament, la Comissió d’Estudi de Proposta (CEP), fa un estudi i es valoren les necessitats del jove per al seu procés d’emancipació, i li assigna un professional referent. Aquest, encarregat de realitzar una entrevista inicial amb el/la jove on se li presentarà l’ASJTET i es recollirà la seva demanda.

Si la valoració és positiva, s’obre un període d’estudi i treball amb el jove per tal de poder avaluar la seva voluntat i les seves possibilitats de seguir el pla de treball. Aquesta fase finalitza amb la l’acceptació, o no, de la inclusió del jove a l’ASJTET.

- b. Ingrés: Si la valoració és positiva, s’obre el període d’elaboració del seu Pla de Treball Individual (PTI), document imprescindible on han de constar les compromisos del jove i de l’Administració per a poder fer possible el programa de suport a l’emancipació i a l’autonomia i a l’accés a les prestacions que s’hi inclouen i a les que pugui tenir dret. Aquesta fase finalitza amb el PTI elaborat, consensuat amb el jove i la corresponent signatura. Aquest PTI està compromès per ambdues parts (referent i jove).

L'assignació d'un habitatge i/o d'una prestació econòmica es formalitza amb una Resolució Administrativa.

- c. Decurs: Aquesta fase es caracteritza pel seguiment i l'avaluació continuada del PTI. Finalitza quan s'arriba a l'assoliment dels objectius marcats pel PTI o amb l'abandó del jove del seu pla de treball. En ambdós casos es passa a la fase de tancament.
- d. Tancament: Aquesta fase s'inicia amb l'entrevista de tancament on es valoren els objectius assolits i la demanda inicial. Finalment, es realitza l'informe de tancament de l'expedient del jove.

En quant als recursos de suport a l'emancipació i a l'autonomia personal que ofereixen, segons la Memòria del l'ASJTET 2018 i el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies 2021, són prestacions de suport psicològic, d'habitatge, formatiu/laboral, econòmic i d'acompanyament jurídic.

Pel que fa al **Servei d'Habitatge** s'ofereix allotjament temporal al jove sense recursos propis ni familiars, com a mitjà i suport al seu creixement i inclusió social, mitjançant serveis especialitzats recollits a la Cartera de Serveis Socials, on es troben el Servei de Pis Assistit per a joves majors de 18 anys i el Servei de residència o pisos per a joves vinculats a recursos d'inserció laboral. Aquest serveis d'habitatge tenen com a objectiu principal afavorir el desenvolupament social, laboral, maduratiu, emocional i racional de la persona. Impliquen un projecte educatiu, que busca l'empoderament de cada persona per tal d'optimitzar el seu encaix social amb plena autonomia.

- **Servei de pis assistit per a joves de 16 a 18 anys** són pisos que ofereixen la possibilitat d'acollir a joves uns mesos abans de complir la majoria d'edat, tot compartint l'estada amb majors d'edat. És un servei d'habitatge dirigit a iniciar un procés de sortida de la institució de manera gradual i progressiva per així facilitar la transició a la vida adulta.
- **Itineraris de Protecció Individualitzats (IPI)** és un servei no inclòs dins la Cartera de Serveis Socials 2010-2011 que es va començar a oferir a l'any 2016. Segons el Mapa de Recursos i Serveis de la DGAIA de l'any 2016, un IPI és una alternativa als Pisos Assistits per a joves de 16-18 anys. Estan destinats per a protegir l'adolescent tot oferint un acompanyament en la inserció laboral i d'habitatge per a garantir una preparació progressiva per a la independència personal, d'acord amb les necessitats formatives i d'integració social i laboral de cada adolescent.
- **Servei de pis assistit per a joves majors de 18 anys** són habitatges destinats a joves d'entre 18 i 21 anys sense recursos propis, ni familiars, que en arribar a la majoria d'edat

surten de les institucions on han estat acollits. Disposen d'un educador social responsable per un pis i hi ha una mitjana de 4 persones usuàries per pis assistit.

- **Servei de pis assistit per a joves majors de 18 anys amb discapacitat intel·lectual i/o problemes de salut mental.** L'any 2016 es va iniciar la posta en marxa d'un nou tipus de pis per tal de poder donar resposta als joves majors de 18 anys que presenten problemàtiques derivades de la salut mental i/o discapacitat intel·lectual. Aquest pis, conta amb un educador social més que l'anterior i manté les 4 places per a persones usuàries.
- **Servei de residència o pisos per a joves vinculats a Programes d'Inserció Laboral (PIL),** servei residencial per a persones treballadores menors d'edat (de 16 a 18 anys) tutelades per l'Administració i per a persones majors d'edat (de 18 a 20 anys) extutelades. Disposen de recursos específics i especialitzats en la formació prelaboral i inserció laboral.
- **Servei d'Acompanyament Especialitzat a Joves Tutelats i Extutelats (SAEJ)** és un dels primers serveis que es va crear (1998) per tal de poder atendre directament les demandes dels joves immigrants de ser documentats i poder accedir al món laboral. Està adscrit a l'ASJTET des del 2006 i està gestionat per la Fundació mercè Fontanilles. Es tracta d'un servei d'acompanyament en medi obert. El servei realitza funcions educatives i de mediació cultural, atenent la situació personal i social de cada un dels joves. Aquest que accedeixen al servei, poden pernoctar en pensions i després en pisos compartits. Aquest fet propicia un procés de creixement personal, que és el que permet assolir l'objectiu principal de la inserció social amb èxit. Objectiu que serà el criteri de selecció ja que només podran accedir-hi els joves amb capacitats suficients per a dur a terme una vida autònoma normalitzada. A més de l'acompanyament individualitzat el servei també disposa d'un espai on es poden reunir els joves. Principalment atén a MMNA i nois i noies autòctons de 16 a 18 anys atesos per la DGAIA, o de 18 a 21 que ho hagin estat, amb capacitats d'autonomia personal suficient com per a acollir-se al procés d'iniciació al treball que exigeix el projecte.

A continuació podem observar una taula amb els serveis de protecció específics per als joves migrants sense referents familiars al nostre territori on ens deixa veure el nombre total de places i centres que hi ha actualment (Gener 2021):

Taula 7 - Serveis de protecció específics a Catalunya per a MMNA

Serveis de protecció específics per a adolescents estrangers immigrants sense referents familiars. Recursos, centres i places		SI Barcelona ciutat	SI Barcelona Metropolitana	SI Barcelona comarques	ST Girona	ST Lleida	ST Tarragona	SI terres de l'Ebre	CATALUNYA
Servei de primera acollida i atenció integral	Centres	0	8	25	4	5	8	10	60
	Places	0	108	441	99	207	142	180	1.177
Servei de pis assistit per a joves d'edats compreses entre els 16 i els 18 anys*	Centres	1	3	3	3	1	1	4	16
	Places	6	20	28	26	5	9	34	128
Servei de suport integral de pis assistit per a joves de 16 a 21 anys en dificultat social, vinculat a programes d'inserció laboral	Centres	5	4	43	4	5	11	8	80
	Places	32	18	271	93	136	89	76	715
Servei de protecció d'emergència	Centres	1	2	4	1	3	1	0	12
	Places	20	50	139	30	86	53	0	378
Servei d'acompanyament especialitzat a joves (SAE)**	Centres	3	0	0	3	2	3	0	11
	Places	137	0	0	33	28	28	0	226
Itineraris de protecció individualitzada (IPI)**	Places	-	-	-	-	-	-	-	190

*Pisos creats específicament per a adolescents estrangers immigrants sense referents familiars.

**Els serveis IPI i SAEI, tot i no ser específics per a adolescents estrangers immigrants sense referents familiars, són recursos molt freqüentats per aquests adolescents per tal de fomentar la seva autonomia.

Font: Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. DGAIA. Informe estadístic mensual – Gener 2021.

Pel que fa a les **Prestacions Econòmiques** té per objectiu donar suport econòmic als joves extutelats per la Generalitat, amb la que es contribueix temporalment a que un cop acabada la tutela de l'Administració puguin viure d'una manera autònoma i es puguin integrar gradualment a la vida laboral i social, sempre acreditant que no disposen de recursos econòmics ni familiars.

Els requisits per tal de poder accedir a aquestes prestacions són, segons la Memòria del 2018 de l'ASJTET:

- Residir de forma legal a Catalunya i viure-hi de manera real, efectiva i ininterrompuda.
- Patir una situació de necessitat com no poder fer front a les despeses essencials per al manteniment propi o de les persones que integren la unitat familiar i tenir uns ingressos personals inferiors a l'indicador de renda de suficiència (IRSC).
- Haver complert la majoria d'edat sense superar els 21 anys.
- Estar tutelat en el moment d'arribar a la majoria d'edat. Excepcionalment en casos de joves extutelats que complint la resta de requisits hagin deixat de ser tutelats l'any immediatament anterior a l'assoliment de la majoria d'edat tenen dret a les prestacions i programes d'autonomia personal.
- Viure de manera autònoma i fora del nucli familiar, acreditant-se amb un certificat d'em-padronament.
- Sseguir un Pla de Individual de Treball establert per l'òrgan competent.
- Haver estat tutelat, com a mínim, durant un període mínim d'un any.

Els joves extutelats que compleixin els requisits que es preveuen als apartats anteriors però en l'apartat d'haver estat tutelat mínim un any no el compleixen, rebran una prestació de 6 mesos, en canvi, en el cas de complir-ho, serà d'una durada de 12 mesos.

En quant als **Recursos d'inserció sociolaboral**, anomenat "Via Laboral", té com a principal objectiu afavorir que el jove defineixi i executi el seu projecte professional, emmarcat dins el seu projecte vital i de futur. És un procés de construcció de competències professionals basat en la pràctica d'identificar, transferir i experimentar les competències tècniques, de base i transversals. Així, per aconseguir-ho es posa a l'abast del jove totes les eines d'orientació professional i tots els recursos formatius o laborals de l'ASJTET o de la xarxa normalitzada.

L'**Acompanyament Jurídic** té una dimensió social i una vocació integradora, té l'esperit d'acompanyar el jove en el seu procés d'autonomia, amb atenció directa i acompanyament personal quan sigui necessari, sempre donant el màxim protagonisme i responsabilitat al jove. Aquest acompanyament jurídic pot consistir en orientació, assessorament i gestions en relació a qualsevol qüestió jurídica que les persones joves tutelades i extutelades, o els professionals que treballen amb ells es plantegin.

Els principals àmbits d'actuació en el seguiment individualitzat que realitzen, són:

- Estrangeria: orientació respecte a la situació i possibilitats en cada cas, tramitació de passaport, documentació, autoritzacions, permisos de residència i treball, etc. També, mediació amb els empresaris, gestors i altre agents.
- Matèria penal: seguiment dels procediments penals per faltes o delictes, seguiment de l'execució i mesures judicials i contacte amb lletrats designats en cada cas.
- Matèria civil: nacionalitat, incapacitacions i altres qüestions que afectin als majors d'edat extutelats.
- Mediació: entre els joves, amb professionals, famílies, empresaris o altres agents socials.

Per últim, el **Suport Psicològic**, té com a principal objectiu oferir suport i orientació psicològica per tal de superar determinats episodis o circumstàncies amb un potencial traumàtic, que puguin resultar bloquejadors per al seu futur desenvolupament i integració del jove. En tots els casos aquest espai de suport s'entén com a complementari als altres recursos o programes de l'ASJTET i sempre per a majors de 18 anys.

Des del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, s'ha impulsat el Projecte Sostre 360°. Aquest, és un programa d'acompanyament personalitzat a joves d'entre 18 i 24 anys vulnerables que es troben en situació de carrer i/o sense llar. Es tant per a joves nacionals com per a MMNA.

Es trobarà a totes quatre províncies, iniciant-se a les 4 capitals de cada demarcació i s'anirà estenent per altres punts on detectin aquest fenomen. Segons la nota de premsa del Butlletí del Govern de la Generalitat de Catalunya del 21 de Desembre del 2020, aquest és un projecte que un dels perfils majoritaris que es preveu atendre, i segons el que ha explicat el Director del projecte a la zona del Maresme (veure annex III), és el de noi immigrant de forma recent, sense documentació i amb poca capacitat d'adhesió a serveis socials o altres projectes d'atenció a les persones joves.

Aquest projecte oferirà als i les joves, gràcies a l'abordatge multidisciplinari:

- Acompanyament a l'autonomia personal: donar un suport en la vida quotidiana, en les rutines domèstiques i els hàbits saludables, vetllar per la convivència dins i fora del recurs habitacional, i vinculació del jove als recursos de l'entorn.
- Suport en processos administratius, legals i judicials: acompanyar en l'obtenció de la documentació legal i els tràmits per a la regularització administrativa, i també vincular al jove amb assistència jurídica.
- Suport en la formació i la inserció sociolaboral: fer un acompanyament en el procés de formació i inserció laboral, promoure l'assoliment de competències lingüístiques i instrumentals que permetin un bon desenvolupament i arrelament social. I que faciliti l'accés al món laboral i fomentar la seva autonomia en la recerca de feina.
- Salut: facilitar l'accés a la xarxa sanitària normalitzada, acompanyar en l'inici de processos de deshabitació de substàncies addictives i promoure la salut emocional i física.
- Prospecció d'habitatge: cercar un habitatge alternatiu.

L'acompanyament d'aquest jove finalitzarà, o bé un cop el jove assoleixi la seva emancipació i integració social, o quan sigui recomanable la seva derivació a altres recursos més específics.

2.4. EL PAPER DEL TREBALLADOR SOCIAL

El treballador social té un paper molt important. Aquesta figura professional només es troba dins els serveis de SPE i SPAAI, però no en els recursos d'autonomia esmentats anteriorment.

Aquest professional és l'encarregat de dur a terme un gran guix de tasques en quant a documentació; passaports, carnets d'identitats dels països d'origen, permisos de residència i de

treball. També, segons les entrevistes realitzades (veure Annex 1 i 2), el que realitzen tots els Treballadors Socials és:

- Fer l'acollida del jove un cop arriba al centre
- Fer les trucades corresponents a la família per tal d'avisar que el seu fill/a es troba en un centre i on serà atès de la millor manera possible, i saber si estan d'acord, ja que es traca de menors d'edat i la llei així ho diu.
- Saber la documentació que tenen, si la duen en el moment d'arribada del centre, o si en tenen al país d'origen. En el cas de què en tinguin, sol·licitar a la família que l'envii per correu postal per a poder començar a tramitar documentació.
- Empadronament dels joves al centre.
- Fer les valoracions diagnòstiques de la situació administrativa en què es torben, és a dir, determinar si hi ha o no un desemparament.
- Entrevistes diagnòstiques tant amb el jove com amb la família al país d'origen (via trucada telefònica amb un traductor), per tal de poder realitzar l'informe.
- En el cas que el jove tingues família al territori (un familiar com pot ser un germà o germana, una tia o oncle, cosins, etc.) fer un seguiment i fer una aproximació per poder explorar si és un referent positiu o no, i així treballar per a realitzar permisos de cap de setmana o en moment puntuals.
- Acompanyar als joves als Consolats o Ambaixades corresponents per a tramitar la documentació d'origen (passaport i carnet d'identitat). També, a la Fiscalia de Menors per a entregar la documentació oficial per determinar nom i cognoms i l'edat, i a la Policia Nacional per la presa de les empremtes dactilars i sol·licitar els permisos (de residència i/o treball).

També tenen un contacte directe amb els referents de DGAIA, s'ha de fer un seguiment de l'expedient de cada jove a l'aplicatiu del Sini@, penjar la documentació a Sini@ i reunions amb els referents.

A més a més, cal puntualitzar que hi ha centres on els treballadors socials fan algunes tasques més com pot ser fer, juntament amb la psicòloga (si al centre n'hi ha), un acompanyament emocional, alguns poden dur la part de formativa que s'encarreguen de buscar cursos i formacions ja siguin de llengua, professionals, ... i coordinar-se amb els agents educatius del

territori. I alguns també poden dur l'àmbit de salut, solen ser centres on el referent d'infermeria no hi és, i la seva tasca és la de fer les pautes mèdiques i fer el control de que es prenguin la medicació, entre d'altres.

Segons Mañas i Menta (2019) juntament amb els entrevistes realitzades a les Treballadores Socials del SPE Mas Coll de Dalt i SPAAI Mas Teixidor (veure Annex 1 i 2), la part documental i burocràtica, és a dir les gestions i els tràmits que cal fer per aconseguir el permís de residència i treball no són fàcils, i es compliquen encara més quan arriben a la majoria d'edat.

Aquestes, estan d'acord en què com a menors tutelats, des de la DGAIA se'n tramita el permís de residència i, en alguns casos, l'excepcionalitat, per poder treballar sent menor d'edat. Quan assoleixen la majoria d'edat, la Llei d'estrangeria regula les condicions i els requisits per renovar el permís de residència i per aconseguir el de treball, requisits pels quals és obligatori disposar d'un contracte laboral d'un any a jornada completa, de 40 hores setmanals. Òbviament, els requisits que estableix la Llei d'estrangeria no estan en consonància amb les possibilitats reals de què el jovent disposa avui en dia.

El gruix d'arribades és de joves de 16 i 17 anys, i és en aquests on la documentació esdevé fonamental, tot i que la saturació del sistema allarga els terminis de tramitació. El problema, doncs, es produeix quan als 18 anys deixen de ser protegits i ser tractats com a menors desemparats, moment en què canvien les condicions i passen a ser adults immigrants en situació administrativa irregular.

3. CONCLUSIONS

Es tracta d'un fenomen que amb els anys ha anat evolucionant, sent del 2017 al 2019 els anys que més arribades va haver-hi de MMNA. Aquests infants, adolescents i joves moltes vegades arrisquen la seva vida per a poder arribar a les nostres terres, entren de manera il·legal per buscar una vida millor. Abandonar a la família ha set, per molts d'ells, una obligació degut a factors socioeconòmics, però també ho ha sigut per la necessitat de buscar noves oportunitats.

Considero que la transició a la vida adulta és una etapa decisiva per a tot jove, però encara més per als MMNA. Puix que aquests joves un cop compleixen els 18 anys s'enfronten a una sèrie de dificultats com poden ser un nivell baix de l'idioma del país acollidor, falta d'oportunitats laborals, dificultat per poder regularitzar la seva situació, la falta dels referents i el recolzament familiar tant necessaris en aquests moments, entre d'altres. És per això que s'ha de tenir present i treballar aquesta emancipació el més aviat possible, ja que el número 18 no implica

emancipació, autonomia, independència i estar regularitzat. Doncs des del moment que arriben als centres s'ha de treballar i donar eines per tal d'aconseguir aquesta fita, parlar-los de quins recursos d'autonomia podrien accedir, a quines prestacions podrien acollir-se, que pot passar si no poden fer la renovació... és a dir, resoldre totes les preguntes que els sorgeixen. Tot això s'ha de fer de manera conjunta amb el referent tutor del jove (educador social) i el treballador/a social del servei, ja que, gràcies a aquests, juntament amb la resta de l'equip són els que vetllen per el seu benestar. Són els que intentaran tot el que sigui per tal que tot surti bé.

Els menors deixen de gaudir de tots els drets que tenien adquirits una vegada arriben a la majoria d'edat, passant a tenir un permís de residència temporal no lucratiu que han de renovar cada cert temps, al·legant informes favorables d'integració social on demostrin el seu esforç per a integrar-se a la nostra societat, i aquests, poden ser acceptats o rebutjats a criteri de les administracions. A conseqüència d'aquesta tipologia de permís no poden accedir ni a formació reglada ni tampoc a treballar de forma legal, exceptuant el cas de què l'empresa vulgui contractar-lo, pas previ per a poder aconseguir la "legalització".

L'accés al món laboral és una dificultat que s'arrossega des de menors, ja que en molts casos no se'ls ha pogut introduir ateses les problemàtiques derivades de la regularització dels papers. Per això, aquest és un dels reptes que s'ha de prioritzar.

La tasca del treballador social és, com va comentar l'Aitana del SPE Mas Coll de Dalt a l'entrevista, molt important on amb els que s'està treballant: *"son sus vidas y yo estoy trabajando con la vida de estos chicos"*. Crec que és una frase impactant, on et fa replantejar que si fas un pas en falç, el jove es pot quedar sense poder regularitzar la seva situació, pot ser un "il·legal", que no podrà treballar, o fins i tot duent-lo al carrer i amb el que tot això comporta.

La DGAIA, a través de l'ASJTET, amb els programes de suport per a l'autonomia com s'han mencionat anteriorment; habitatge, inserció laboral, suport econòmic, acompanyament jurídic, etc. per als joves tutelats i extutelats de 16 a 21 anys intenta arribar a aquests joves, però, tal i com mencionen les treballadores socials entrevistades, els requisits d'entrada són bastant estrictes i, a més a més, no són suficients. Aquests últims mesos, s'han anat obrint recursos d'habitatge (PIL) a la província de Girona. Això ens ve a dir que s'està treballant des de totes les esferes perquè cap jove es quedi al carrer.

Són bones notícies que a més de l'obertura de nous recursos d'emancipació i autonomia hi hagi nous projectes per evitar el sensellarisme en joves de 18 a 25 anys com és el "Sostre 360º" que està en funcionament des de finals del 2020. L'inici de projectes d'aquesta tipologia és molt

important puix que és la principal eina per a treballar amb aquests joves que es queden al carrer, que no tenen accés a prestacions de l'ASJTET o als recursos, que no tenen la documentació en regla, etc., serà gràcies a aquestes iniciatives que es podrà començar a treballar i millorar la situació d'aquests joves. Han iniciat amb només 140 joves, però la realitat és que ni ha molts més que es quedaran fora. S'hauria de poder arribar a tots.

Crec que a la societat en què vivim ens movem a través de pedaços. Quan veiem que una cosa no va bé, intentem posar-hi remei. En comptes de tractar les coses d'arrel, anem apedaçant les situacions què ens topem. Podríem dir que anem esquivant, i no afrontant de cara. Seria lògic que, amb els anys que fa que ens trobem amb aquesta nova modalitat de migració, ja hi haguessin coses més clares. Començant per una normativa a nivell europeu. No n'hi ha prou en crear una resolució on contingui recomanacions i orientacions estratègiques per millorar la situació dels MMNA a la UE i que garanteix que es respectin plenament els seus drets fonamentals. S'ha de fer una normativa per a tots, on tots els països sigui igual. Així, aquí a Espanya no hi hauria diferències entre comunitats. També, s'hauria de poder tenir un registre on tots els MMNA arribats se'ls hi introduís, on totes les comunitats tinguessin accés. Fer que tots utilitzessin una mateixa plataforma per saber si el joves que arriba al servei ja ha passat per un altre centre, si allà s'ha iniciat algun tràmit, si s'ha fet informe, etc. Seria una manera d'agilitzar els processos.

La sensibilització a la societat sobre la situació que viuen aquests joves és molt important i hem de lluitar contra l'estigmatització d'aquest col·lectiu. Aquests últims mesos han aparegut varies notícies i campanyes publicitàries en contra d'aquests joves, campanyes de partits polítics d'extrema dreta. Això encara fa que sigui més difícil la seva inserció. No hem d'oblidar, mai, que són nois i noies, com bé podrien ser els nostres germans, fills o néts.

4. BIBLIOGRAFIA

ACNUR. (Setembre 2018). *¿Qué es el Convenio de Dublín?*. https://eacnur.org/blog/convenio-de-dublin-que-es-tc_alt45664n_o_pstn_o_pst/

ANCUR. (sense data). Convención de Ginebra de 1951, el Estatuto de los Refugiados. https://eacnur.org/files/convencion_de_ginebra_de_1951_sobre_el_estatuto_de_los_refugiados.pdf

Asociación Pro Derechos Humanos de Andalucía. (2019). *Infancia Migrante. Derechos Humanos en la Frontera Sur 2019*. <https://apdha.org/media/informe-infancia-migrante-2019.pdf>

Bravo, A., Santos-González, I. (Abril 2017). Menores extranjeros no acompañados en España: necesidades y modelos de intervención. *Psychosocial Intervention*. 26 (1), 55-62. <https://doi.org/10.1016/j.psi.2015.12.001>

Capdevila, M., Ferrer, M. (2004). Els MEINA: estudi sobre els menors estrangers que arriben sols a Catalunya. *Revista Catalana de Seguretat Pública*, 15, 81-91. <https://www.raco.cat/index.php/RCSP/article/view/121641>

Carling, J. (s.f.). What is the meaning of “migrant”? *The meaning of migrants*. <https://meaningofmigrants.org/>

Castles, S., Miller, M. (2004). La era de la migración. Movimientos Internacionales de población en el mundo. http://biblioteca.diputados.gob.mx/janium/bv/ce/scpd/LIX/era_mig.pdf

Defensor del Pueblo. (2019). *Informe anual 2018. Volumen I Informe de gestión*. https://www.defensordelpueblo.es/wp-content/uploads/2019/06/I_Informe_gestion_2018.pdf

Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. (2018). Àrea de Suport als Joves Tutelats i Ex-tutelats. Memòria 2018. https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematic/07infanciaiadolescencia/ASJTET/Memoria_2018_ASJTET.pdf

Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. (2020). *Condicions d'execució, en règim de gestió delegada, del servei experimental de primer acollida i atenció integral a joves migrats sols (SPAAI)*.

https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/04legislacio/legislacio_per_ambits_tematic/serveis_socials/ordre_provisio_serveis_socials_xarxa_SS_Atencio_Publica/annexos/INiAD-Annex-1a-ACOLLIDA-GD.pdf

Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. (2020). *Condicions d'execució, en règim de concert social, del servei experimental de Protecció d'Emergència de joves migrats sols (SPE)*. https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/04legislacio/legislacio_per_ambits_tematic/serveis_socials/ordre_provisio_serveis_socials_xarxa_SS_Atencio_Publica/annexos/INiAD-SPE-concert.pdf

Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. (2021). *Informe estadístic mensual. Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA). Gener de 2021.* https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematics/07infanciaiadolescencia/dades_sistema_proteccio/2021/2021_01_informe_DGAIA.pdf

Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. (31 març 2021). *Dades estadístiques. Infants i joves emigrats sols. Infants i joves acollits per la DGAIA i noves arribades. Informe estadístic.* https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/infancia_i_adolescencia/estrategia-catalanaacollida/dades/

Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. (5 Febrer 2021). Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET). https://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/infancia_i_adolescencia/Area-de-Suport-als-Joves-Tutelats-i-Extutelats-ASJTET/

Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència. (2016). *Mapa de recursos i serveis Direcció General d'Atenció a la infància i l'adolescència (DGAIA) 2016.* https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematics/07infanciaiadolescencia/dades_sistema_proteccio/Mapa_Recursos_2016.pdf

Etxebarria, F.; Murua, H.; Garmendia, J.; Arrieta, E. (2012). Menores Inmigrantes No Acompañados (MENA) en Euskadi y Aquitania: elaboración y puesta en marcha de un Plan de formación para Educadores/as y Responsables. *Revista de Educación Social*, 15, 1-28. <https://eduso.net/res/revista/15/el-tema-experiencias/menores-inmigrantes-no-acompanados-mena-en-euskadi-y-aquitania-elaboracion-y-puesta-en-marcha-de-un-plan-de-formacion-para-educadores-as-y-responsables>

Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits. (Gener 2015). Joves extutelats: El repte d'emancipar-se avui. *Dossiers del Tercer Sector*, 41, 3-33. http://www.fepa18.org/wp-content/uploads/2015/01/Dossier-41_ESP_ene2015_DEF.pdf

Fiscalía General del Estado. (2020). *Memoria de la Fiscalía General del Estado (Ejercicio 2019): 4.7. Menores extranjeros no acompañados.* https://www.fiscal.es/memorias/memoria2020/FISCALIA_SITE/index.html

Fuentes Sánchez, R. (2014). Menores Extranjeros No Acompañados (MENA). *AZARBE. Revista Internacional de Trabajo Social y Bienestar*, 3, 105-111. <http://hdl.handle.net/10201/40447>

Garcialoro Bravo, G. (2008). Los ejes de la política migratòria en la Unión Europea. *Papeles del Este: Transiciones poscomunistas*, 17, 21-38. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2746994>

Generalitat de Catalunya. (21 de desembre de 2020). El projecte "Sostre 360" oferirà suport social i habitacional a joves vulnerables amb risc de carrer. *Butlletí del Govern*. <https://govern.cat/gov/notes-premsa/391562/el-projecte-sostre-360o-oferira-suport-social-i-habitacional-a-joves-vulnerables-amb-risc-de-carrer>

Goig Martínez, J M. (2017). La política común de inmigración en la Unión Europea en el sesenta aniversario de los Tratados de Roma (o la historia de un fracaso). *Revista de Derecho de la Unión Europea*. 32(gener-juny), 71-111. <http://revistas.uned.es/index.php/REDUE/article/view/21535>

Grup de Recerca IFAM. (Març 2009). Els i les Menors Migrants No Acompanyats/des a Catalunya. Estat Actual i noves tendències. <https://fundaciobofill.cat/uploads/docs/q/1/t/8/l/3/v/z/s/1594.pdf>

Horcas, V. (2016). Los menores migrantes no acompañados en España. La construcción jurídica del "diferente". *Punto CUNORTE*. Núm. 3, p. 11 – 40. <http://www.cunorte.udg.mx/puntocunorte/sites/default/files/Revista%203.%20Art%C3%ADculo%201.pdf>

Jiménez Álvarez, J. (2019). Estudios: Desapariciones de menores extranjeros no acompañados en España: una primera aproximación a sus significados. Dins Arango, J.; Mahía, R.; Moya, D.; Sanchez-Montijano, E. (dir), *Inmigración, elecciones y comportamiento político. Anuario CIDOB de la Inmigración 2019*. (p. 168-189). CIDOB. doi.org/10.24241/AnuarioCIDOBInmi.2019

Lázaro González, I. (2007). Menores extranjeros no acompañados. La situación en España. *Prolegómenos*, 10(19), 149-162. <https://doi.org/10.18359/prole.2552>

Mañas, M.; Menta, N. (Novembre 2019). L'atenció als infants, adolescents i joves migrants no acompanyats des de la ciutat. *Barcelona Societat: Revista de coneixement i anàlisi social*, 24,

pp.93-103. https://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/revista/16_experiencies_marina_manas_bcn24_cat.pdf

Nacions Unides. (1948). *Declaración Universal de Derechos Humanos*. <https://www.un.org/es/universal-declaration-human-rights/>

Nacions Unides. (2005). *Observación General nº6 (2005) Trato de los menores no acompañados y separados de su familia fuera de su país de origen*. <https://www.acnur.org/fileadmin/Documentos/BDL/2005/3886.pdf>

Organització Internacional per les Migracions. (2019). *International Migration Law. Glossary on Migration*. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf

Palma-García, M. de las O., Ruiz Mosquera, A. C., & Vives González, C. L. (2019). Jóvenes inmigrantes extutelados. El tránsito a la vida adulta de los menores extranjeros no acompañados en el caso español. *EHQUIDAD. Revista Internacional De Políticas De Bienestar Y Trabajo Social*, (12), 31-52. <https://doi.org/10.15257/ehquidad.2019.0009>

Parra Palau, S. (24 d'Abril de 2019). "MENA" vs "adolescents migrants sense referent familiar". *Social.cat El diari digital de l'acció social a Catalunya*. <https://www.social.cat/opinio/10069/mena-vs-adolescents-migrants-sense-referents-familiars>

Poncela Sancho, A. (07 gener 2020). Luces y sombras de la política migratoria de la UE durante el período Mogherini. *Instituto Español de Estudios Estratégicos IEEE. Documento de Opinión*. http://www.ieee.es/Galerias/fichero/docs_opinion/2020/DIEEE001_2020ANTPON_migracion.pdf

Quiroga, V., Alonso, A., Sòria, M. (2011). Els menors migrants no acompanyats a Catalunya. Present i futur del fenomen. *Col·lecció Ciutadania i Immigració- RECERCA I IMMIGRACIÓ III*. 6, 45-72. https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/coleccion/ciutadania_i_immigracio/07recercaimmigracio3/recerca_immigracio_iii_paper.pdf

Quiroga, V., Sòria, M. (2010). Els i les menors migrants no acompanyats/des: entre la indiferència i la invisibilitat. *Educació Social - La Migració de menors no acompanyats a Espanya*. 45, 13-35. <https://www.raco.cat/index.php/EducacioSocial/article/view/208579/277785>

Red Europea de Migraciones. (Juny de 2009). *La política de acogida, repatriación y acuerdos para la integración de los menores extranjeros no acompañados*. España.

https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/unaccompanied-minors/25b_spain_national_report_on_unaccompanied_minors_published_version_28april10_es.pdf

Ruiz de Lobera, M. (Setembre 2004). Inmigración, diversidad, integración, exclusión: conceptos clave para el Trabajo con la población inmigrante. *Revista de estudios de Juventud: Intervención social e inserción de jóvenes inmigrantes*. 66, pp.11-21. <http://www.injuve.es/sites/default/files/66CAP1.pdf>

Zuñiga, N., Gil, S., Atienza, J. Malgesini, G., Nyberg, N., Van Hear, N., Engberg-Pedersen, P., Herrera, G. (2005). *La migración un camino entre el desarrollo y la cooperación*. <https://www.fuhem.es/media/cdv/file/biblioteca/Cohesi%C3%B3n%20Social/MIGRACION.pdf>

5. LEGISLACIÓ

Catalunya. *Decret 2/1997, de 7 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció*. Diari oficial de la Generalitat de Catalunya, 13 de gener 1997, núm. 2307, pp.283-291. https://dogc.gencat.cat/ca/pdogc_canals_interns/pdogc_resultats_fitxa/?action=fitxa&documentId=141776

Catalunya. *Decret 243/2005, de 8 de novembre, de modificació parcial de l'estructura del departament de Benestar i família*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, 23 de novembre 2005, núm. 4516, pp. 36198-36205. https://dogc.gencat.cat/ca/pdogc_canals_interns/pdogc_resultats_fitxa/?action=fitxa&documentId=389239

Catalunya. *Decret 289/2016, de 30 d'agost, de reestructuració del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya <https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/7196/1527828.pdf>

Catalunya. *Llei 13/2006, de 27 de juliol, de prestacions de caràcter econòmic*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, 4 d'agost 2006, núm. 4691, pp. 34503-34508. <https://portaljuridic.gencat.cat/eli/es-ct/l/2006/07/27/13>

Catalunya. *Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, 2 de juny 2010, núm.5641, pp.42475-42536. <https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/5641/1098861.pdf>

Espanya. *Ley 12/2009, de 30 de octubre, reguladora del derecho de asilo y de la protección subsidiaria*. Boletín Oficial del Estado, 31 d'octubre 2009, núm. 263, pp. 90860-90884. <https://www.boe.es/eli/es/l/2009/10/30/12/con>

Espanya. *Ley 26/2015, de 28 de julio, de modificación del sistema de protección a la infancia y a la adolescència*. Boletín Oficial del Estado, 29 juliol 2015, núm. 180, pp. 64544-64613. <https://www.boe.es/eli/es/l/2015/07/28/26/con>

Espanya. *Ley Orgánica 1/1996, de 15 de enero, de Protección Jurídica del Menor, de modificación parcial del Código Civil y de la Ley de Enjuiciamiento Civil*. Boletín Oficial del Estado, 17 de gener 1996, núm. 15, pp. 1225-1238. <https://www.boe.es/eli/es/lo/1996/01/15/1/con>

Espanya. *Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social*. Boletín Oficial del Estado, 12 de gener 2000, núm. 10, pp 1139-1150. <https://www.boe.es/eli/es/lo/2000/01/11/4/con>

Espanya. *Ley Orgánica 8/2000, de 22 de diciembre, de reforma de la Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social*. Boletín Oficial del Estado, 23 de desembre 2000, núm. 307, pp. 45508-45522. <https://www.boe.es/eli/es/lo/2000/12/22/8>

Espanya. *Ley Orgánica 8/2015, de 22 de julio, de modificación del sistema de protección a la infancia y a la adolescència*. Boletín Oficial del Estado, 23 de juliol 2015, núm. 175, pp. 61871-61889. <https://www.boe.es/eli/es/lo/2015/07/22/8>

Europa. *Carta de los Derechos Fundamentales de la Unión Europea*. Diari Oficial de la Unió Europea, 07 de juliol 2016, 2016/C 202/02, pp.389-405. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=DE>

Europa. *Recomendación del Comité de Ministros a los Estados miembros sobre proyectos de vida para menores migrantes no acompañados*. Consell Europeu, 12 de juliol 2007, CM/Rec(2007)9, p.1-8. <https://rm.coe.int/recomendacion-del-comite-de-ministros-a-los-estados-miembros-sobre-pro/1680925c64>

Europa. *Resolución del Parlamento Europeo, de 12 de septiembre de 2013, sobre la situación de los menores no acompañados en la UE (2012/2263(INI))*. Diari Oficial de la Unió Europea, 9 de març 2016, C93, pp.165-173. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2016.093.01.0165.01.SPA